

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Roma

1 Yùhù nduí Pablo, iin nècuàchì xinúcuáchì nùu Jesucristu. Divi mii-yá nì cachi-yà xí ñà-cùhìn chuun xi-ya; mii-yá nì nacàxin-ya yùhù ñà-cachitnùhi razón ndiaha xí Dios inicutu. ²Te divi razón mà nduú stná palabra nì cachitnùhu-ya sàhaha na ní dàtnúu-yà ini nècuàchì nì sacahàn cuenta xi-ya, te nì tiaa-ne ñà-yùcán nùu tutu ìi. ³⁻⁴Cunaha-nsiá, cáhàn palabra mà sàhà Dèhemani-yá, te cachá` ñà-ndúu-yá iin descendencia xi rey David, vàchi iin nècuàchì ñuhiví yohó nì sanduu xìl-yá, cachá`. Doco (díin lugar nì quixi) anima ìl-yá, vàchi Dèhemani Dios nduú-yá, te icúmí-yà poder, ináhá vâha-nda ñà-jaàn, vàchi mate ní xìhì-yà, doco nì natiacu-yà. ⁵Te divi nùu mii-yá sàni ñihitáhvi nsùhù cacanu-nsi chuun xi-ya ñà-càhàn-nsi xì nèhivì nsidanicuú ñuu, áma sáa stná-nè cunini-ne ley xi-ya, te cunindisá-néyà, dandu más gà tñũñuhu xí-yá quee. ⁶Te mii-nsiá, ducán nì xinindisá stná-nsià, vàchi nì cana stná Jesucristu mii-nsiá (ñà-cunchicùn-nsiàyà). ⁷Te vichi tiaí tutu yohó nùu nsidaa mii-nsiá nècuàchì ndoó ñuu Roma.

Cunaha-nsiá, ñà-mànì guá-nsià nùu Yua-nda Dios, ñàyùcànduá nì cana-yansià sàhà-ñá cunduu stná-nsià nèhivì ìi xí-yá.

Te vichi xícàn tàhvi sàhà-nsiá nùu mii-yá xì nùu Stoho-ndà Jesucristu ñà-nì cuáha-yansià gracia, te contentu ni cúndóó-nsiá quida-ya.

**Nansa nì cachi Pablo ñà-cùnì-nè
cùhùn-nè ñuu Roma nàcòtò-nè
nèhivì xí Dios ndoó yucán**

⁸Primeru cuàhìn cachi ñà-yòhò: yùhù ndácùcahìn Jesucristu, te naquímànì` (Yua-nda) Dios sàhà nsidaa-nsiá ñà-ndiaha guá xiníndísà-nsiá mii-yá. Te vichi dècuèndè inicutu ñuhiví sàni xinitnùhu-ne sàhájàn. ⁹Yùhù, xì nsidaa animè xinúcuáchì nùu-yá, cachitnùhi razón ndiaha sàhà Dèhemani-yá. Te mii-yá, ináhá-yà ñà-ndáa nduá nsinúu cuáhà inì mii-nsiá, te xícàn tàhvi sàhà-nsiá nùu-yá. ¹⁰Te xícàn tàhvi stnáì áma cóo iin quivì ñihí tiempu sàì nàcòtì mii-nsiá, nú ducán cuní stná mii-yá. ¹¹Vàchi cuàhà gà cuní` sàì sàhà-ñá ñihitáhvi gà-nsià más ñà-nduá cui chindee xi anima-nsià, dandu chicá nacuàhandee inì-nsià. ¹²Te ò

ni cachí-ndà, ñà-cùnì-ndà chindee stnaha-nda ñà-chicà cunindisá víi-ndayá, vàchi nsidaa-nda, iin-ni xiníndísá-ndáyâ.

¹³Ñánì, cuní cundaà ini-nsià ñà-cuàhà gá xichi nacánì inì sàì ndé ndoó-nsiá, doco siempre iá ñà-sàdí nùí. Doco vichi ndisa, (vihini sàì), vàchi stná ndé ndoó-nsiá cuní quida stnáì chuun ìì xí Dios, nacua sàni quide dava ga ñuu, sàhà-ñá ducán quee stná cuàhà ñà-vàha xi mii-nsiá. ¹⁴Vàchi ndiá ìqué (cachitnùhi razón ndiaha xí-yá) xì nsidanicuú nêhivì, a xínduu-ne nêcuàchì ñuu ndé cáhàn-nè dàhàn griegu, te ò ndéni ñuu nì cui, doco icúmì cáhìn xì nsidaa-né, a nchichí-nè, te ò mà nchìchí-nè. ¹⁵Ñàyùcàndúá, nùù yùhù, dispuestu ié` sàì cachitnùhu stnáì xì mii-nsiá nêcuàchì Roma ñà-ndùú razón ndiaha.

Cahnú poder xi razón ndiaha xí Dios

¹⁶Yùhù, có-cùcáhàn nùù cachitnùhi razón ndiaha xí Cristu, vàchi cunaha-nsiá, sàhà palabra jaàn vátùni càcu anima-ndà quida poder xi-ya, nú sàni xinindisa-ndayá, mate nêcuàchì ndéni ñuu nì cui nì cúndúú-ndá. Doco dihna xiñuhu (cunitnùhu) nêcuàchì raza Judea, dandu stná nêhivì dava ga ñuu ñuhivì. ¹⁷Vàchi divi sàhà razón ndiaha ma datúì Dios nansa cui ndee vaha-nda nùù-yá nú ni cúníndísá vaha-ndayá, vàchi cuisì-ní ñà-jaàn nduá ndiaá, nacua cachí stná tutu ìì: “Nú sàni ndee vaha-nda nùù-yá ñà-xiníndísá-ndáyâ, dandu vida ndiaha nìhítàhvì stná-ndà”.

Nsidaa nêhivì, iá cuàchi-ne, cachí Pablo

¹⁸Sàni cundaà ini-ndà fuerte icúmì quixi castigu xi Dios òiquì nsidaa nêhivì có-quidá víi, vàchi quini quidá-né, te cuehé gà-nè, có-sâha-ne cuitià palabra ndàcuisì xí-yá, ¹⁹mate sá-ìnáhá vâha-ne sàhà ñà-ndúá cui cundaà ini-ndà sàhà-yá, vàchi sàni dàtúì-yañà nùù-ndà. ²⁰Vàchi òècuèndè nì sàcò ñuhivì náhà claru ñà-ndúá cui cundaà ini-ndà sàhà-yá; mà úhì cundehè-ndà nsidaa ñà-ndúá nì quidavàha-ya, te cundaà ini-ndà. Náhà xicà icúmì-yâ poder ndisa nicanicuahàn, te claru cundáà stná ini-ndà ñà-mii-yá nduú-yá Dios. Ñàyùcàndúá, còò ni-iin ñà-dìsàhá-xì (nacuaà nêhivì-yá). ²¹Vàchi na nisa inaha-néyà antes, cóni càhvì ndisa-neyà nacua ndiá ìcà-né, nì cóni náquímànì stná-nèyà. Cuisì inì-ni mii-né nì chitnùnì ndevàha ini-nè nansa quida-ne, mànicúì gá mànihì tnúnì ini-nè nansa quida víi-né. ²²Ñà-nchìchì guà-nè cáhàn-né, ñà-yùcán nì tui-ne nduú-né nêcuàchì neciu. ²³(Te ñà-neciu guá-nè), nì nandòdó-né ñà-ndiaha guá iá-yà, te cahan-né iin figura iá nahi nêhivì nduú Dios, mate nêhivì, xihì-nè, doco mii-yá, itiácú-yà nicanicuahàn. Te nì quidavàha stná-nè figura laa, xì stná quisì nahnú, xì quisì cuàti, (te nì cahvi-néñà).

²⁴Ñàyùcàndúá, nì cuhuun ini Dios sàhà-né, te nì cachi-yà ni cùhùn-nè ichì sìquini nì nchihò ini-nè. Te ducán ndisa nì quida-ne, (yáha ga quini) nì quida-ne xì iquicúnù-nè,

cóni chívàha ga-nè tnùñuhu xí-né. ²⁵Nì nacuaà dahuun-ne palabra ndàcuisì xí-yá, te ñà-ndùú tnùhu nì candisá-né. Màdì mii-yá ana nì quidavàha xi ñuhiví nì cãhvì-né; còó, cuisì-ní ñà-ndúá nì quidavàha-ya ñuhiví yohó nì cahvì-né; cuisì ñà-jaàn nduá nì xinucuachi-né nùù-xí, màdì nùù mii-yá ndiaha itíacú nicanicuahàn, amén.

²⁶Ñàyùcàndúá, nì nacoó dahuun-yanè. Dandu chicá quini nì quida ndevàha-ne xì mii-né. Dècuèndè stná nècuàchì ñahà, cóni nándàhà gá-ña xì nècuàchì tiàa nacua quidá nècuàchì ñahà. Còó, entre mii-ñá nìsa quida-ñá cuàchi. ²⁷Te ducání stná tiàa, dava ga stná-te, cóni nándàhà gá stná-te xi ñahà. (Ndahví-te), vàchi entre mii-té nì naxihò stnahá-te, te nì quida-tè cuàchi. Doco sàhà ñà-yùcán nì nìhì stná icà-té (cuèhè), vàchi ñà-yùcán nduú castigu xi-tè nacua xiñuhu coo xi-té ñà-nì quee-tè ichì váha.

²⁸Te-ñà cóni cúdî gá ini-nè cunihnu ini-nè mii-yá, ñàyùcàndúá, nì nacoó dahuun stná-yànè, te sàhámà nì cuchicuehe dahuun sàxinítùnì-nè. Cuisì ñà-có-ndiá icà-né quida-ne nduá nhicùn-nè vichi. ²⁹Vàchi chitu anima-nè nsidanuu ñà-chìcuèhè. Ñàyùcàndúá quidá ndevàha-ne cuàchi xi nècuàchì ñahà. Yáha ga có-quidá víi-né. Xího-né cuàhà iñàha, te cúmbidia stná ini-nè. Te túha stná-nè cahni stnahá-né, vàchi nâá stnahá-né ñà-malu guá-nè, te dana ga stná-nè; dandahví stnahá stná-nè, te cãhàn ndiaa stnahá-né,

³⁰vàchi quini ga cãhàn-nè dìqui ñanìtnaha-ne. Có-xiñùhù-né Dios, vàchi cuadú gá-nè, mii-né nduú-né mii-né cahan-né. Ndiaha gá-nè cahan-né, doco maña gá-nè. Có-iníni-né ñà-ndúá cachí yuadíhí-nè. ³¹Ni có-sâà-nè cundaà vàha ini-nè, te có-quidá stná-nè cumplir nú sàni cachi-nè iñàha. Mà túha-ne cuhi stnahá ini-nè. Nicanicuahàn chuhún ini-ne sàhà iin ñanìtnaha-ne, te mà túha-ne cundehè ndahví stnahá-né. ³²Te mate ináhá vâha-ne ñà-ìcúmí Dios nsidandaà-yà sàhà cuàchi quidá-némà, doco có-ndùlôcò-nè, mate ináhá-nè ñà-xiñùhù cui-nè sàhà falta mà, doco iin-ni quidá-néà, ndè cudî gá stná ini-nè nú quidá stná nèhivì dava ga ducán.

Palabra xiñuhu cachi-ndà xì ana tuxí inì-xi chicá vâha-ne nùù ñanìtnaha-ne

2 Ñàyùcàndúá, (nú iá iin nèhivì), ndéni nèhivì ni cúndúú-né, te xítñuhu-ne ñanìtnaha-ne, dandu vátùni cachi stná-ndà dohò xí-né: “Mii-ní, iá stná cuàchi-ní; ñàyùcàndúá có-xiñùhù cuitñuhu-ní ducán; iá-ní xítñuhu-ní ñanìtnaha-ní, doco cunaha-ní, xidá cuàchi stná mii-ní quida-ní, vàchi nacua quidá mii-né, ducán quidá stná mii-ní. ²Te sà-ináhá-ndá, palabra ndàcuisì cundua na nsidandaà Dios sàhà cuàchi nèhivì có-quidá víi. ³Ñàyùcàndúá, ¿a tuxí inì-ní cui càcu-ní nùù castigu mà? (Mà cúí), vàchi mate xítñuhu-ní nècuàchì quidá xi cuàchi ma, doco ducán quidá stná mii-ní. ⁴Cunaha-ní, màni gá quidá Dios

xì-ndà, vàchi ndee cahnú ini-yà sàhà-ndà. Te ìa cahíchi inì-ní ñà-quidá-yá ducán? ÌA có-cùndáa inì-ní ñà-ndúá disàhà-xí quidá ndiaha guá-yà ducán? Pues divi sàhà-ñà ni sàà-ndà naxicocufìn ini-ndà sàhà cuàchi-nda nduá.

⁵Doco (mii-ní, còò), ndee gá inì-ní, có-cù-ní arrepentir, ñàyùcàndúá cáyà, te cáyà castigu ñihì-ní quìvì juiciu, dandu quìvì mà icúmí nèhivì cundaà ini-nè cuisì nsidándáa Dios nacua ndiá ìcà-yá quida-ya, ⁶te cuàha-yàndó (castigu, ò cuàha-yàndó iin ñà-vàha), según nansa nì quida iin iin-nda. ⁷Dandu nèhivì iin-ni quida-xi chuun viì, ñihì-né vida ndiaha nicanicuahàn, vàchi sàhà ñà-ndúá quidá-némà nandúcu-né nansa quee tnũnuhu ndiaha xí-né (nù-ya), vàchi cuní-né ndee vàha-ne nù-ya, te cundoo stná-nè nù-ya nicanicuahàn.

⁸Doco nèhivì có-nchìcùn palabra ndàcuisì, iin castigu fuerte ñihì-né ñà-cùdúchí guá ini-yà sàhà-né, vàchi cuisì-ní nì nacani ini-né quida-ne ñà-ndúu gustu xi mii-né.

⁹Cuàhà tnũndoho fuerte cucumi nsidaa nècuàchì có-quidá víi ma, te yáha ga nacani cuaá ini-nè sàhájàn. Dihna nècuàchì raza Judea ndundaà sàhà-xí, dandu después nsidaa gá nèhivì inga raza.

¹⁰Doco nèhivì quidá víi ma, ñihì-né cundoo ndiaha-né, vàchi ñihì-né natù-ine nù Dios, dandu màni gá cundoo-ne. Dihna nècuàchì raza Judea ñihitàhvi ducán, dandu después nèhivì raza dava ga”.

¹¹Pues ducán nduá, vàchi cunaha-nsiá, iin-ni indéhe Dios nsidanicuú nèhivì ñuhivì. ¹²Nèhivì

tàcùnì ley xi-ya, nú quida-ne cuàchi, dandu icúmí-nè ndañuhu-né, te quìvì cuu xi-né ducán, mà chíndéé ley mà-né. Daaní stná nèhivì ináhá vàha ley xi-ya, divi nacua cachí ley mà, ducán icúmí cuu xi-né quìvì ndundaà sàhà-né. ¹³Vàchi nú ni quidá ndisa nèhivì cumplir ley xi-ya, dandu vátùnì ndee vàha-ne nù-ya. Doco nú cuisì iníni uun-neà, dandu mà cùndiáàmà. ¹⁴Vàchi dava nèhivì, tàcùnì-nè ley xi-ya, doco tũha-ne quida-ne cumplir ñà-ndúá cachá`, vàchi inì-ni mii-né nacání ini-nè quida-ne ducán. Ñàyùcàndúá, divi ñà-jaàn cunduu na iin ley xi-ne. ¹⁵Vàchi cuisì ñà-cundehé-ndané nansa quidá-né, te cundaà ini-ndà ñà-ìni anima-nè sàñihì ini-nè nansa íá ley xi-ya. Ináhá vàha-ne íá iin ley chivàha-nda. Te stná sàxinítnùnì-nè, ducání cachí stná` xì-né. Vàchi dava xichi dandohó sàxinítnùnì-ndà ndohó, te dava xichi cachá` xì-ndà ñà-còò cuàchi-nda.

¹⁶(Pues cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn, claru icúmíà tũia) quìvì nsidandaà Yua-nda Dios sàhà nsidaa ñà-íá dèhé ini anima nèhivì. Te divi ndahà Jesucristu icúmí-yá nacooyà juiciu mà, nacua cachí razón ndiaha cachítnùhì xì nèhivì.

Nansa nì quida nècuàchì raza Judea, cónì chivàha stná-nè ley xi-ya

¹⁷(Vichi cuàhìn càhìn sàhà) nèhivì raza-nsì. Nècuàchì raza Judea nduá danani nèhivì raza-nsì. Te cuàhà nèhivì raza mà, yáha ga nihnú ndéé ini-nè ñà-ìcúmí-né ley ì xí Dios; ñàyùcàndúá chicá ndiaá-nè cahan-né, vàchi mii-yá càhvì-né, ¹⁸te ináhá-nè ñà-ndúá

dandacú-yá quida-nda. Te sàhà-ñá dàucahá cuáhà-né ley ì mà, ñàyùcàndüá cundàà ini-nè índù iñàha nduú chuun vii, te índù ñá-còó. ¹⁹Sàhámà quidá-né cuenta ñà-mii-né icúmí nacani xi nsidaa nèhivì nansa iá ichì váha cahan-né; xiñuhu danátnùu ini-nè nsidaa nècuàchì xicá ichì ñáa, tuxí ini-nè. ²⁰Cuisì mii-né cui dacúndéhe xi tè-neciu iin ichì víi, vèchi maestru nduú-né cahan-né. Nahi mée có-ináhá xínduu nècuàchì dava ga, cahan-né, te ñàyùcàndüá, cuní-nè chinaha-nè nècuàchì mà, vèchi tuxí ini-nè ñà-sàhà ley dacuahá-né mà vátùni mànihi ini-nè nsidanicuú iñàha, te cundaà stná ini-nè sàhà nsidaa ñà-ndùú ñà-ndáa. ²¹Pues vichi, nú ducán cudí guá ini-nè dacuahá-né nèhivì dava ga, ¿a có-xiñùhù dacuahá stná-nè mii-né? Vèchi cachí-nè xì nèhivì ñà-màsà quidá cuíhná-né, doco ¿a ndísá có-xidá cuíhná stná mii-né? ²²Te cachí stná-nè xì nèhivì ñà-màsà cáhàn-nè xì inga nèhivì cóni nándàhà xì-né, doco ¿a ndísá có-quidá stná-nè ducán? Cahíchi ini-nè ñà-ndùú yùù yócò, doco ¿a có-xidá cuíhná stná-nè ñà-cuicá iá veheñùhu? ²³Ndee cáhàn-nè sàhà-ñá sà-icúmí-né ley ì xí Dios, doco có-chívàha ndisa-neà, te cuní cachàmà na ian cahíchi ini-nè mii-yá nduá. ²⁴Pues, divi ducán cachí stná tutu ì ndé cachá: “Sàhà modo ndahví xi nècuàchì raza-ndà, ñàyùcàndüá sácùndiaa quini tè-inga raza Dios xi-nda”.

²⁵Cunaha-nsiá, ñà-itúú seña xi-ya icà-ndà, vátùni cundiaa mà nú chívàha ndisa-nda ley xi-ya; doco

nú còó, dandu davani queámà na ian còò ni-iin seña mà icà-ndà. ²⁶Ñàyùcàndüá, nècuàchì (inga raza) còò seña icà-xí, nú ni chívàha-ne ley xi-ya, dandu vátùni quida stná-ndà cuenta na ian itúú ndisa seña mà icà-né. ²⁷Cunaha-nsiá, mate còò seña mà icà-né, te chívàha stná-nè ley mà, ñà-jaàn datúu claru ñà-có-quidá víi nècuàchì raza-nsi Judea, vèchi có-chívàha-ne ley mà, mate icúmí-né tutu ì, te itúú stná seña mà icà-né. ²⁸Ñàyùcàndüá, ¿ana cachi-ndà nduú ndisa nècuàchì raza Judea? ¿A sàhà descendencia xi-ne nduá? Còó. Te ñà-itúú seña xi Dios, ¿a cuisì sàhà icà-ndà nduájàn? Còó. ²⁹Chuun xi anima-ndà nduá, te ini anima-ndà nduú ndisa-nda nècuàchì raza Judea. Te ducání stná ñà-dúcùn-ndà seña xi-ya, cuisì ini anima-ndà nduú ñà-ndiáa. Iin ñà-nihnú vaha ini-ndà nduá, màdi iin ley nì tiaa nùu tutu. Te nú iá (vii ndisa) anima-ndà ducán, dandu icúmí-ndá ndee vaha-nda, doco nùu Dios, màdi nùu nèhivì.

3 Nú ducán nduá, dandu ¿índù chuun cachí-ndà ndiaha gá iá ñà-ndùu-ndà nèhivì raza Judea, te itúú seña xi Dios icà-ndà? ²Pues cuàhà gá ventaja nduá, te cuàhà gá modo chindéa. Primeru, cuàhà gá nduá ñà-nì nihitáhvi nèhivì raza mà cucumi-né tutu ì cachítnùhu palabra xi-ya. ³Vèchi mate có-xiníndisà dava-ne, doco có-cuní cachàmà ñà-nacuaà Dios ñà-ndüá nì cachi-yà. ⁴Còó, vèchi mate nsidaa nèhivì, tnuhu-né, doco mii-yá, icúmí-yà quida ndisa-ya cumplir ñà-ndüá nì cachi-yà. Te ducán cachí stná nùu tutu ì (ndé cáhàn nèhivì

xì-yá, cachí-nè): “Claru icúmí tui ñà-cuisì mii-ní cachí xì ñà-ndùù ñà-ndàà, te nú daquéé cuàchi nèhivì dìquì-ní, dandu divi mii-ní icúmí-ní cundee-ní nù-né”.

⁵⁻⁶Mate chicá nàhà claru ndiaha gá iá Dios (na xiní-ndà ñà-quini guá quidá nèhivì cuàchi), doco ìa sáhámà cui cachi stná-ndà ñà-có-quidá víi-yá na sáha-yàndó castigu sàhà cuàchi-nda? Còó, màsà nunca cachi-ndà ducán. Cuisì nì cachi palabra jaàn sàhà-ñá divi ducán (tuxí ini dava) nèhivì. Doco còó, mà cúí cachi ndisa-nda ducán, vàchi nú ducán ni cúndúá, mà cúí nihì Dios nansa nsidandaà-yà sàhà cuàchi-nda ni cúí. ⁷Doco cachí dava nèhivì ñà-chicá quee tñũuhu xí Dios nú ni cachí-nè iin tñũhu, vàchi tuxí ini-nè ñà-sàhájàn chicá nsinuu ini-ndà ndàà cuisì ini Dios. Doco nú ducan ni cúndúá ñà-quee tñũuhu xí-yá sàhà cuàchi-nda, dandu có-ndíá icà-yá nsidandaà-yà sàhà cuàchi-nda ni cúí. ⁸Te nú ducán nduú stná, ìamádi chicá ndiaha ñà-quida cuahà-ndà ñà-có-ndiàà, dandu chicá quee viá ni cúí? (Doco còó, màsà cáhí-ndà ducán, mate) cachí dava nèhivì ñà-divi ducán chináhá nsiùhù, daquéé cuàchi-ne dìquì-nsí. Doco nècuàchìmà, icúmí-né ndoho-ne sàhà (ñà-dàquéé cuàchi-ne ducán), vàchi divi nduá xiñuhu coo xì-né.

Nsidanicuú nèhivì, iá cuàchi-ne

⁹Pues, ìíndù ñà-cachi-ndà vichi? ìA ndísá chicá ndiaha nècuàchì (raza Judea)? Còó, vàchi sàni cundaà vaha ini-ndà, nèhivì cuàchi nduú nsidanicuu-nda, nahi nèhivì

inga raza, te ducán stná nècuàchì raza-nsì Judea. ¹⁰Vàchi ducán cachí stná nù tutu ìi:

Còó ni-iin ana nihnú ndàcuisì inì-xi; ¹¹còó ni-iin ana sáà cundaà inì-xi, còó ni-iin nandúcu ndisa nansa iá ichì Dios. ¹²Nsidaa nèhivì, sàni tùcù-nè ichì malu; nsidaa-né sàni cuchicuehe anima-nè. Ni-iin-ne có-quidá víi-né. ¹³Te (ñà-quini guá) cáhàn-nè, ducán nduá nahi dico ndé nì nuna yavi xi nsii. Te túha ga stná-nè dandahví stnahá-né. Ducán iá palabra xi-ne nahi venenu xi iin còó dāná. ¹⁴Cuàhà gá xícàn tàhvi chihán-nè dìquì ñanìtnaha-ne, te cáhàn ndiaa stná-nè dìquì nècuàchìmà. ¹⁵Vàchì gá nacání ini-nè cahni stnahá-né. ¹⁶Te ndéni nì cui ni yáha-ne, yucán xiní nèhivì tñũndoho. ¹⁷Vàchi mà túha-ne cunchicùn-nè ichì ndé cundoo manì-ndà. ¹⁸Te có-yùhí stnà-nè Dios, vàchi có-nìhnú ini-nèyà.

¹⁹Pues ináhà-ndá, nsidaa ñà-nduá cachí ley sàhana ma, sàhà-ñá cunini nèhivì ndoó tìxi ley mà nduá, te ducán (nducahan-ne), te cadì-nè yuhù-né, vàchi iá stná cuàchi-ne, nacula iá cuàchi nsidanicuú nèhivì ñũhivì. ²⁰Ñàyùcàndùá, ni-iin-nda mà sáà-ndà ndee vaha-nda nù Dios sàhà cuisì ñà-chivàha-nda ley sàhana ma, vàchi chuun quidá ley mà, cuisì nduá ñà-cundaà ini-ndà iá ndisa cuàchi-nda.

**Nú xiníndísá-ndá mii-yá,
icúmí càcu anima-ndá**

²¹Doco vichi cunaha-nsiá, iá ndisa nansa ndee vaha-nda nù-yá,

te còd ni-iin ley chivàha-nda sàhámà. Mà úhì cundaà stnà ini-ndà ñà-jaàn nú ni cahvi-nda tutu nduú ley xi-ya, xì stnà tutu nì tiaa nècuàchì profeta. ²²⁻²³Vàchi nú sàni xinindisa-nda Jesucristu, dandu icúmí-ndá ndee vaha-nda nùu-yá, nsidanicuú ndohó nècuàchì nchìcùn xì-yá. Vàchi iin-ni indéhe Dios nsidaa nèhivì sàhà ñà-iin-ni iá cuàchi nsidaa-né, te iin-ni có-sàa stnà-nè tavà-né tñũñuhu xí-yá. ²⁴Doco sàhà-ñá nì dānāa Jesucristu sàhà-ndà, ñàyùcāndùá uun-ni sáhatahvì-yāndō gracia xi-ya, te sàhājān vātūni ndee vaha-nda nùu-yá, te càcu dahuun anima-ndà. ²⁵Vàchi nì chitnùnì ini Yua-nda Dios ñà-cunduu Jesucristu ana icúmì cui, te cuitià nì-yá, dandu nsidaa ana cahvi xi ñà-nduá nì quida-ya, mà nsínúú gá ini (Yua-nda) Dios sàhà cuàchi-ne. Te sàhājān cundaà stnà ini nèhivì ñà-vātūni nì quida-ya xì nèhivì sàhana na ní dāyāha uun-ya cuàchi-ne, te nì quidandee gá ini-yà sàhà-né. ²⁶Daaní, inga ñà-dīsáhà-xí nì xìhì-yà nduú stnà ñà-cundaà ini nèhivì ñà-ndiaha gá quidá stnà-yà tiempu vichi. Te mate ñá-ndāa cuisì cundua na nsidandaà-yà sàhà-ndà, doco nú cahvi-nda xi Jesús, dandu vātūni ndenihi-yāndō na ian nduu-nda nèhivì còd falta xi.

²⁷Daaní, nú ducán nduá, dandu ÷nansa cachi-ndà sàhà nèhivì ndeníhí vaha guá xì mii-xí? Pues, có-nduá ñà-cachi gā-nè ducán. ¿Índu chuun? ¿A sàhà-ñá cóni chivàha vii-né ley ìi? Còd, divi sàhà-ñá mà cúndiáá gā ni-iñàha nùu-yá, cuisì ñà-cunihnu vaha

ini-ndàyá. ²⁸Ñàyùcāndùá, vichi sàni cundaà ini-ndà nansa quida-nda, te ndee vaha-nda nùu-yá. Divi ñà-cunihnu vaha ini-ndà mii-yá nduá xiñuhu, màdì ñá-chivàha-nda ley (sàhana ma).

²⁹¿A cuisì Dios xi nèhivì raza Judea nduú-yá? (Còd.) ¿A có-nduú stnà-yà Dios xi nsidaa gá nèhivì ñuhivì? Jaan, vāchi Dios xi stnà mii-né nduú-yá. ³⁰Vāchi imindaa Dios iá, te vātūni ndee vaha nsidaa nèhivì nùu-yá nú ni cúndísā-néyà, có-quidá a nduú-né nècuàchì raza Judea, te ò nèhivì inga raza. ³¹Doco nú cachí-ndà cuisì cundiaa ñà-cunihnu vaha ini-ndàyá, dandu ¿a ducán queá na ian có-ndiáá gá ley nì sàha-ya? Còd, màdì ducán nduá. Dècuèndè chicá más icúmì cundiaa ley mà, nú ducán.

Nansa nì quida Abraham sàhana

4 Doco ÷nansa cachi-ndà sàhà xìl-ndà Abraham sàhana? ¿Nansa iá ñà-nduá nì nihitáhvi-né? ²Pues nú sàhà obra xi mii-né nì nihì-né ndee vaha-ne nùu Dios nì cùf, dandu vihini ndenihi ndiaha-né mii-né sàhājān, doco nùu mii-yá, còd, mà cùf. ³Doco ÷nansa cachí tutu ìi sàhà-né? Dohó cachá: “Ñà-nì xinindisá Abraham Dios, ñàyùcāndùá nì nihì-né nì ndee vaha-ne nùu-yá”, cachá`.

⁴Pues, ni cachí-ndà iá iin ana quidáchúfn nùu-ndà. ¿A cutáhvi-né ñà-nduú raya xi-ne? Còd, vāchi ñà-iníhíca-ndá nùu-né nduá. ⁵Doco (tucu iá xì ichì Dios), vāchi mate còd obra ni quida-nda, doco nú xiníndísá-ndá mii-yá, dandu vātūni quida-ya cuenta vaha ndisa-nda.

Vàchi nùu mii-yá iá nansa ndenihi vaha-yàndó, mate nêhivì cuáchi nduu-nda. ⁶Daaní, ducán stná David sàhaha, nì cachi-nè ñà-ndiaha guá iá xì nêhivì níhítáhvì ndee vaha nùu-yá mate còò obra xi-ne. ⁷Ñà-yòhó nduá nì cachi David mà:

Nansicáhán nêhivì nú sàni xicahnú ini Stoho-ndà Dios sàhà falta xi-ne, te sàni cuxio cuàchi-ne. ⁸Nansicáhán-nè nú cò-itnìí gá-yà cuenta sàhà cuàchi-ne.

⁹Pues vichi, nú ducán nduá, ¿a vátùni nihítáhvì stná nècuàchì nsidanicuú raza, te ò cuísi nêhivì iá seña xi-ya icà-xí? Pues iin casu mà nduú stná Abraham yucán. Sàni cachi-ndà nì ndee vaha-ne nùu-yá sàhà cuisì-ñá nì xinindisá-né mii-yá. ¹⁰Doco ¿índù ñà-disàhà-xí nì ndee vaha-ne nùu-yá? ¿A sàhà ñà-ítùú seña mà icà-né? Còò, vâchi tàyoò ñà-jaàn (na ní ndee vaha-ne nùu-yá). ¹¹Dècuèndè después, dandu nì sàcùnaha-né ñà-màcùtuu seña mà, te cunduamà iin ñà-cundaà ini-ndà sàni ndee vaha ndisa-ne nùu-yá sàhà-ñá nì xinindisá-né mii-yá. Vâchi tàñáha ga màcùtuu seña mà icà-né, te sàxiníndisâ-néyà. Te sàhà-ñá nì quida-ne ducán, ñàyùcàndùá ndohó, quidá stná-ndà cuenta na ian nduú stná-nè yua nsidaa nècuàchì xiníndisá-xí-yá, mate còò ni-iin seña mà icà-né, doco xiníndisâ-né, te ducán ndee vaha stná-nè nùu-yá. ¹²Daaní, stná nècuàchì iá seña mà icà-xí, yua stná mii-né nduú stná nècuàchì mà. Doco màdì cuísi sàhà seña mà nduú nècuàchì mà yua-né. Còò; sàhà-ñá

nì xinindisá stná-nè mii-yá nduú stná mà, vâchi davani nì quida stná-nè nacua nì quida nècuàchì mà na tàyoò seña mà icà-né.

Cuàhà ñà-ndiaha ñì nì quida Dios comprometer, doco cuisì-nì nêhivì xiníndisâ nihítáhvì xán

¹³Sàhaha nì quida stná Dios comprometer xì Abraham mà ñà-nihítáhvì-né cucumi-né ñuhivì yohó, mii-né xì descendencia xi-ne. Doco ñà-yùcán nì sanduu sàhà-ñá nì xinindisá-né mii-yá, te ducán nì ndee vaha-ne nùu-yá, màdì sàhà iin estilu nì chivàha-ne. ¹⁴Vâchi nú cuisì ana chívàha xi estilu sàhaha nihítáhvì, dandu mà cúndiáá gá ñà-xiníndisâ-ndáyá, ni mà níhítáhvì gá stná-ndà ñà-ndiaha ñì nì quida-ya comprometer. ¹⁵Vâchi nú sàhà ley sàhaha ni cúndúá, dandu cuisì ñà-ndoho-nda cunduu stná. Doco nú còò ni-iin ley, dandu còò stná necesidad cutnii-ya cuenta sàhà cuàchi-nda.

¹⁶Sàhà ñà-jaàn cuisì ñà-cunihnu vaha ini-ndà mii-yá nduú ñà-ndiáá, vâchi modo jaàn vátùni dacútáhvì stná-yàndó gracia xi-ya, te ducán nihítáhvì stná nsidanicuú ana nduú descendencia xi Abraham, nahi nêhivì nchícùn ley sàhaha, te ducán stná ndohó ana xiníndisâ nahi Abraham mà. Vâchi ducán cui quida stná-ndà cuenta ñà-ndùú stná nècuàchì mà xì nsidanicuu-nda. ¹⁷Pues ducán nì cachi stná Dios nùu tutu ìì (na ní càhàn-yà xì-né), cachí-yà: “Cuàhà gá descendencia xi-ní cundoo; cuàhà ñuu cunduu-ne”. Ñàyùcàndùá, xì-ndà nduú stná Abraham mà nùu Dios.

Vàchi nì xinindisá vaha-ne mii-yá, divi mii-yá tũha danátíacú xì nsii, te cuisì cãhàn-yà, te màcòo ndéni iñàha nì cui, mate antes tàyoó ni-ian.

¹⁸Te Abraham mà, mate còò tnùndé ini xi-ne (cahan-nda), doco iin-ni nì xinindisá-né mii-yá, nihnú ini-nè iá ndisa tnùndé ini coo iin dèhe-ne, te nducuahà descendencia xi-ne, te sàà-nè cunduu-ne cuàhà raza, nacua nì cachi Dios xì-né.

¹⁹Iin-ni nì xinindisá-né ducán, mate ináhá-nê yáha ga sàsàhnú-né. Vàchi sà-itúu xìnu-ne 100 cuià, te ináhá stná-nè ñà-mà cúí gá coo dèhe (ñahàdihí-nè) Sara. ²⁰Doco nì xinindisá vaha-ne ñà-ndùá nì cachi Dios xì-né, cóni ía-ne xì duda, vàchi iin-ni nihnú ndàcuisì ini-nè mii-yá; te nì naquimanì stná-nèyà, ²¹vàchi nì xinindisá-né ñà-vàtùni quida ndisa-ya cumplir ñà-ndùá nì cachi-yà xì-né. ²²⁻²³Te sàhà ñà-nìhnú ini-nè ducán, ñàyùcàndùá nì ndee vaha-ne nùu-yá.

Divi ñà-jaàn nduá cachí stná tutu ìì, doco màdì cuisì sàhà Abraham cãhàn palabra mà. ²⁴Còò, sàhà stná ndohó cãhàn, vàchi stná ndohó, vátùni ndee vaha stná-nda nùu-yá nú ni cúníhnú vaha stná ini-nda mii-yá ana nì danátíacú xì Stoho-nda Jesús, (divi Yua-nda Dios). ²⁵Vàchi mii-yá nduú ana nì chitnùnì inì-xi ñà-cui Jesús sàhà cuàchi-nda, te después natiacu-yà sàhà-ñá nìhì-nda nanduu-nda nèhivì vaha nùu-yá.

Nansa iá ñà-ndiaha ìì nìhìtãhvì-nda nú sàni ndee vaha-nda nùu Dios

5 Vichi ndisa sàni ndee vaha-nda nùu-yá ñà-sàni

xinindisa-ndayá. Ñàyùcàndùá, ndiaha gá sànddò-nda nùu-yá nì quida Stoho-nda Jesucristu. ²Te sàhà ñà-nìhnú ini-nda mii-yá ducán, ñà-jaàn nì cundiatú cuàhà anima-nda, vàchi (nsiquívi) níhì-nda gracia xi-ya, te cudíì gá stná ini-nda ndiatu-nda sàà quívi cundoo-nda xi-yá gloria xi-ya. ³Doco màdì sàhà cuisì ñà-jaàn cudíì ini-nda. Còò, vàchi cudíì stná ini-nda nú icúmí-nda yàha-nda tnùndoho, vàchi sàhájàn cutũha-nda quidandee ini-nda. ⁴Daaní, nú sàvátùni quidandee ini-nda, dandu ñà-cudíì ini Dios sàhà-nda queamà; daaní, nú ducán, dandu chicá sàà-nda cunaha-nda iá ndisa consuelu xi-nda nùu-yá. ⁵Te nú ducán nihnú ndisa ini-nda, dandu seguru nìhì-nda consuelu mà, mà dándãhvì-yàndó. Vàchi sàni sàhatahvì-yàndô Espiritu Ìì xí-yá, te divi Espiritu Ìì nduú ana chináhá xì-nda ñà-cuàhà guá cuú ini Dios sàhà-nda.

⁶Vachi ndohó, na tãñãha ga cucumi-nda ni-iñàha chindee xi-nda, dandu meru hora vaha ma nì xihì Cristu sàhà-nda, mate nècuàchì có-quidá víi nduu-nda. ⁷Vàchi iin nèhivì ñuhivì, ùhì candisá-né cui-nè sàhà iin ñanìtnaha-ne, mate nèhivì vaha ni cúndúu nècuàchì. Doco vihini coo iin tiàa cuàhandee inì-xi cui sàhà inga nèhivì nú vaha ndisa ini nècuàchì. ⁸Doco Cristu, mate iá va cuàhà cuàchi-nda, nì sàha-ya nì xihì-yà cuenta xi-nda. Sàhà ñà-jaàn vátùni cundaà ini-nda cuú ndisa ini Dios sàhà-nda. ⁹Te vichi sàni ndee vaha-nda nùu-yá ñà-nì xihì-yà ducán, te nì xitìà nìu-yá.

Ñàyùcàndüá, vichi, chicá más icúmí-yá dacácu-ya anima-ndá nùu castigu xi-nda, vàchi ñà-sàni ndòo vaha-nda nùu-yá nduá. ¹⁰Vàchi antes, na ian xiní ùhì-ndàyá nì sandua, doco sàhà ñà-nì xihì Dèhemani-yá sàhà-ndà, ñàyùcàndüá nì nàcùndoo vaha-nda nùu-yá. Te nú ducán nduá vichi, dandu chicá mà úhì càcu dahuun-nda nùu-yá, vàchi sàni natiacu Dèhemani-yá, te itiacú-yà. ¹¹Te yáha ga cudfì stná ini-ndà sàhà-yá vichi, vàchi sacahvi-ndayá ñà-nì chindee Stoho-ndà Jesucristu ndohó, te nì nihì anima-ndà nì nàcùndoo vaha xi-yá.

**Nansa nì quida Adán, xi
nansa nì quida Cristu**

¹²Cunaha-nsiá, sàhà ñà-nì quida imindaa tiàa Adán, ñà-jaàn nduá nì sàcòo cuàchi ñuhiví. Daaní, sàhà stná cuàchi nì quida-ne mà, ñàyùcàndüá nì xihì-nè, te nì quesaha xihì stná nsidaa gá nèhivì nchícùn gà, vàchi nì quida stná-nè falta. ¹³Vàchi (tiempu yucán), mate táyôo ley xi Dios nùu nèhivì ñuhiví, doco divi cuàchi nduá nìsa quida-ne. Ñà-ndàà nduá, có-itníf Dios cuenta sàhà cuàchi-nda nú còo ni-iin ley. ¹⁴Doco dècuèndè tiempu xi Adán xi dècuèndè tiempu xi Moisés, iin-ni nì xihì stná nsidaa nèhivì, mate có-ndüdává cuàchi nì quidá-né xi cuàchi nì quida Adán mà.

Te Adán mà, mate iyuhu ndudává chuun nì quida-ne xì chuun nì quida Jesús na ní quesaa-yà ñuhiví, ¹⁵doco có-ndüdává cuáhà-ñá. Vàchi tnùmanì níhì-ndà nùu mii-yá, tucu

íá nùu ñá-ndüá nì quida Adán, vàchi sàhà cuàchi nì quida imindaa nècuàchìmà, cuáhà sàstnùhù nèhivì nì quesaha xihì. Doco íá stná imindaa ana nì nanduu tiàa nì quida chicá ndiaha, divi nduú Jesucristu, vàchi sàhà gracia xi-ya nì sàhatahvi-yá cuáhà nèhivì tnùmanì ndiaha xí-yá, te cáyà cáyà gracia mà nùu-ndà.

¹⁶Te ñà-ndüá nì cuu na ní quida mindaa tiàa ma cuàchi, có-ndüdává stná xì ñà-ndüá nì cuu na ní sàhatahvi Dios ndohó, vàchi cuisì imindaa cuàchi nì sandua, doco icúmí nèhivì ndoho-ne. Te vichi, mate cuáhà cuàchi-nda íá, doco ndiaha gá sàni nìhitàhvi-ndà nùu-yá, te ndeé vaha-nda nùu-yá.

¹⁷Doco (tiempu xi Adán mà) nì quesaha xihì nèhivì; fuerza nìsa xihì-nè sàhà ñà-ndüá nì quida mindaa nècuàchìmà. Doco nú sàhà imindaa-né nì cuu xi nèhivì ducán, dandu nàhà xicà chicá ndiaá ñà-ndüá nì quida imindaa Jesucristu, vàchi sàhà mii-yá vátùnì nihì-ndà vihi gracia; nihì-ndà tnùmanì xì-ndà ñà-ndee vaha-nda nùu-yá, te ducán seguru cundee-nda (nùu ñà-có-ndiàà), te cutiacu ndiaha-nda quida-ya.

¹⁸Ñàyùcàndüá, nacula nì ìa imindaa ana nì quida xi iin falta sàhana, te ducán nì quixì tnùndoho nùu nsidaa nèhivì, pues ducán íá stná xì obra vaha nì quida imindaa mii-yá; sàhà obra mà vátùnì nihì nsidaa nèhivì ndee vaha-ne nùu-yá, dandu cutiacu ndiaha-né. ¹⁹Imindaa nèhivì sàhana cóni íníní xí-yâ, ñàyùcàndüá, nì nanduu nsidaa descendencia xi-ne nèhivì

cuàchi. Te ducání stná (Jesús), imindaa mii-yá nì sanini viì xì (ñà-nduá cachí Dios), te ducán nì nihì cuàhà stná-ndà nanduu-nda nèhivì nihnú ndàcuisi inì-xi.

²⁰Nì sàha Dios ley xi-ya sàhà (ñà-cunahà claru) cuàhà cuàchi quidá nèhivì. Te ndisa, cuàhà gá nì cucuahà cuàchi-ne, doco cunaha-nsiá, divi sàhámà chicá más sàni sàhatahvì Dios vihi gá gracia xi-ya. ²¹Ducán quidá-yá sàhà-ñá cui cundee gracia mà, vèchi antes na ian nì cundee cuàchi nù nèhivì, te nì xihì-nè. Doco vichi icúmí cundee stná gracia xi-ya, dandu nanduu-nda nèhivì nihnú ndàcuisi inì-xi, te cutiacu-ndà nicanicuahàn. Te Stoho-ndà Jesucristu nduú ana quidà-xì nsidaájàn.

**Nansa cundee-nda nù
cuàchi-nda, te nihì-ndà quida
viì-ndà nacua cuní Jesucristu**

6 Nú ducán nduá, dandu ìnansa cachi-ndà? ¿A chicá vaha quida ga-ndà más cuàchi sàhà-ñá nihì gá-ndà más gracia? ²Còó, mà váha, vèchi ìnansa cui quida ga-ndà ducán, nú na ian sàni xihì-ndà nùájàn nduá? Còò ni-iin ñà-disáhà-xí quida ga-ndà ducán. ³Amádi sá-ináhá-nsiá nansa nì cuu na ní cuhiì-ndà, nì sacatnahá anima-ndà xì anima Cristu. Pues nú ducan, dandu sàhà ñà-jaàn xiñuhu quida stná-ndà cuenta na ian nì xihì stná-ndà na ní xihì mii-yá, ⁴te na ian nì cutnahá stná-ndà xì-yá na ní ndùxin-ya. Ñàyùcànduá, ducán queá na ian nì xihì stná-ndà. Daaní, ñà-nì natiacu-yà nì quida poder ndiaha xí Yuamáni-yá, divi ducání

stná ndohó, sàni nihì stná-ndà iin vida saa nù-yá.

⁵Cunaha-nsiá, nú (ducán quida-nda cuenta) na ian iin-ni nì xihì stná-ndà xì mii-yá, dandu seguru icúmí sàà stná-ndà natiacu-ndà nahi mii-yá. ⁶Te ináhá stná-ndà, nú nihnú ini-ndà nì xihì-ndà xì-yá nchica cruz, dandu sàni cuxio stná sàxinítnùnì nì sa-icumi-nda antes. Ducan quida-nda sàhà-ñá màsà níhì gá cuàchi-nda cundea nù-ndà, ni màsà dándácú gá stná-mà nù-ndà. ⁷Vèchi nú na ian sàni xihì-ndà nduá, dandu mà cúí dandacú gá cuàchi-nda nù-ndà ñà-quida-ndañá. ⁸Ñàyùcànduá, nú (quida-nda cuenta) sàni xihì stná-ndà xì mii-yá, dandu xiníndísà stná-ndà icúmí-ndà cutiacu-ndà cundoo-nda xi-yá.

⁹Ináhá-ndà nì xihì-yà, doco vichi sàni natiacu-yà. Te mà nunca sàà gá-yà cui-yà. Còò gá nansa cui-yà. ¹⁰Te na ní xihì-yà, iin xichi-ni nì xihì-yà sàhà cuàchi-nda. Doco vichi ñà-sàni natiacu-yà nduá, te itiacú (ndiaha-yá), iá-yà nùu Yua-nda Dios nicanicuahàn. ¹¹Te ducán stná ndohó, xiñuhu cunihnu ini-ndà na ian sàni xihì stná-ndà sàhà-ñá màsà quidá gá-ndà cuàchi. Te ni cúníhnú stná ini-ndà itiacú ndisa-nda nùu Dios quidá Stoho-ndà Jesucristu.

¹²Ñàyùcànduá, mientras itiacú-ndà xì iquicúñú-ndà ñuhiví yohó, màsà cuàha-nda cundee cuàchi-nda nù-ndà ñà-quida-nda ndéni cuàchi quini nì cuí. ¹³Màsà cuàha-nda quida-nda ni-iin cuàchi, ni ndahà-ndà, ni sàhà-ndà, ni-iin xaan xi-nda. Còò, vèchi có-queé víámà. Xiñuhu quida-nda cuenta

na ian sàni natiacu-ndà, te vichi ni dáyâha-nda mii-nda ndahà Dios. Cuisì mii-ní-yá ni cuâha-nda cuichuun-xi-nda, dandu cuisì ñà-vàha cunduu ñà-quida-nda. ¹⁴Vàchi mà dándácû gá cuàchi-nda nùu-ndà, vâchi màdi ley sàhana nduá nchícùn-ndà vichi, cuisì gracia xi-ya nduá nihnú ini-ndà.

Iin ejemplu nacání nansa nisa ia xi-nda na táñaha ga cunucuachi-nda nùu Dios

¹⁵Doco nú cuisì gracia xi-ya nduá nihnú ini-ndà, ¿a libre iá-ndà quida ndevàha-nda cuàchi sàhà-ñã còdò gá ley sàhana ma nùu-ndà? Còdò, mà nunca. ¹⁶Vàchi sà-ínáhá-nsiâ nansa iá na sàà-ndà ndahà iin lamú, pues divi peón xi temà icúmí-ndá cunduu-nda, te cunucuachi-nda nùu-té. Te ducání iá stná xì anima-ndà, vâchi nú ni quida-nda cuàchi, dandu ndahà ñà-jaàn iá-ndà, te ducán icúmí-ndá sàà-ndà cui-ndà. Doco nú Dios xinúcuáchí-ndá nùu-xí, dandu sàà-ndà cunihnu ndàcuisì ini-ndà. ¹⁷Antes lamú xi-nsia nì sanduu cuàchi-nsia, doco ansivéhé Dios, xì nsidaa voluntad xi-nsia nì xinindisá-nsiâ dàñùhù nì sàcùnaha-nsiâ. ¹⁸Te vichi sàni quee-nsia libre nùu cuàchi-nsia; cuisì ñà-íá vii xinúcuáchí-nsiâ nùu-xí. ¹⁹Pues ejemplu mà nacání xi-nsiâ sàhà (peón quidáchúün) ñuhívi yohó, vâchi cuàhà xichi ùhì cundaà ini-ndà. Ñàyùcàndúá, dohó cachí xì-nsiâ: nacula nisa cudìi guá inì-nsia cunchicùn-nsiâ ñà-íá sìquini, te yâha ga nisa quida ndevàha-nsia, pues vichi xiñuhu cudìi stná inì-nsia cunchicùn-nsiâ cuisì chuun

íá vii, dandu nihì-nsiâ cunduu-nsia nèhivì ìi xí-yá. ²⁰Vàchi cunaha-nsiâ, na nisa ndoo-nsia nùu ndahà cuàchi-nsia, cóni sá-íníní-nsiâ ley xi ichì víi. ²¹Doco còdò ni-íñàha ni níhì-nsiâ nùu inga ichì mà, vâchi cuisì-ní ñà-dandáñúhú-xí-ndá nduámà. Te dècuèndè vichi nducáhán vá-nsiâ sàhà ñà-ndúá nisa quida-nsia antes mà. ²²Ndahà cuàchi-nsia nì sandoo-nsia, doco vichi sàni cuxio-nsia nùájàn, te xinúcuáchí-nsiâ nùu Dios; sàni dàhíi stná-yà sàxinítnùnì-nsiâ, te fin xi-nsia cunduu ñà-cutiacu-nsiâ nicanicuahàn. ²³Vàchi nú cuàchi-nda nduá xinúcuáchí-ndá nùu-xí, dandu cuisì ñà-ndañuhu-nda cundua nihì-nda. Doco ñà-ndúá cutáhvi uun-nda nùu Dios nduú ñà-cutiacu ndiaha-nda nicanicuahàn quida Stoho-ndà Jesucristu.

Inga ejemplu ñà-cundaà ini-ndà nansa nisa ia xi-nda na táñaha ga cunucuachi-nda nùu Dios

7 Ñàni, dava-nsia sà-ínáhá-nsiâ nansa cachí ley xi Dios. Pues nú ducán, dandu mà úhì cundaà stná ini-nsiâ palabra cuàhìn cachì yohó. Sà-ínáhá-nsiâ (ñà-cuisì-ní) dècuèndè quìvi cui-ndà dandacú ley mà nùu-ndà. ²Vàchi nú sàni nandàhà iin nècuàchi ñahà, dandu iin-ni icúmí-nè coo-ne xì ìi-né mientras itiácù-va nècuàchìmà, cachí ley mà; doco nú sàni xihì nècuàchìmà, dandu mà cúndiáá gá ley xi-ne. ³Doco mientras itiácù-va-ne, còdò permisú coo nècuàchi ñahà mà xì inga tiàa, vâchi nú ducán, dandu cuàchi nduá.

Doco nú sàni xihì ìi-némà, dandu libre íá-nè nandàhà-né xì inga nècuàchi tiàa, te mà cùndúá cuàchi, cachí ley mà.

⁴(Pues ejemplu nduú stná nsidaájàn), ñánì, vàchi sàhà ñà-quidà-ndà cuenta nì xihì stná-ndà xì Cristu, ñàyùcàndùá, (ináhá-ndá) có-dàndàcú gá ley sàhaha ma nùù-ndà. Libre íá-ndà vichi, vètùnì cundoo-nda xi inga stoho-ndà, divi Stoho-ndà Señor nì natiacu, te ducán chindee-yándò quida-nda cuàhà ñà-vàha, te cudìì ini-yà.

⁵Antes puru ñà-cùdìì ini mii-nda nìsa xihò-ndà quida-nda; doco na ní cundaà stná ini-ndà nansa cachí ley (xi Dios ñà-màsà quidá-ndá ducán), dandu chicá más nì cuni-ndà quida ndevàha-nda cuàchi, te sàhájàn cuàhàn-ndà cui-ndà nì cúì, (te ndañuhu-nda).

⁶Doco vichi sàni cuxio-nda nùù ley sàhaha ma, vàchi quida-nda cuenta na ian sàni xihì-ndà, te có-dàndàcú gá ley mà nùù-ndà, vètùnì cunucuachi-nda (nùù Dios) vichi, vètùnì cunihnu ini-ndà iin-ni ichì sàà ndé (cahvi-nda mii-yá) ini anima-ndà, màdiá cunchicùn cuisì gá-ndà nacua cachí tutu (nduú ley sàhaha ma).

Nansa íá cuàchi ñuhú ini anima-ndà, te quidá quinia xì-ndà

⁷Pues, nú ducán nduá, dandu ¿a cuàchi nduú ñà-càchí ley mà? Còó, màsà nunca cachi-ndà ducán. Vàchi còó nansa cundaà ini-ndà índù ìñàha có-íá vìl nú màsà càchítnùhu ley mà. Por ejemplu, nú màsà càchí ley mà ñà-mà váha xihò-ndà

(ñà-ìcúmí ñanitnaha-nda), dandu yùhù mà cùndáà inì (cuàchi nduá) ñà-xihò-ndà nì cúì. ⁸Doco na ní inini nansa cachí ley mà, dandu cuàchi (íá ini anímè), más gà nì dàxíhoá yùhù, te sàhà ley mà vihi gá nì cucuahà deseu xi ñà-xíhoé. Vàchi nú có-cùndáà ini-ndà sàhà ley mà, dandu (chicá dadí íá) cuàchi-nda na ian sàni xihà. ⁹Antes nì ìa iin tiempu nìsa cudìì gá inì ié` ñuhiví, te còó ni-ìñàha nì sándúú ley mà nùì. Doco nì sàà iin quivì nì cundaà inì sàhà-ñá, dandu na ian nì natiacu cuàchi íá ini anímè. Te (nì cuhuun inì) na ian nì xihì. ¹⁰Te (nì cundaà inì) sàhà ley mà ñà-mate ní sàcòà sàhà-ñá chindeá-ndó cutiacu ndiaha-nda ni cúì, doco vichi divi sàhájàn cuàhìn ndañuhí nì cúì. ¹¹Vàchi cuàchi (íá ini anímè), sàhà-ñá ináhí nansa cachí ley mà, ñàyùcàndùá nì dandàhvìá yùhù, te (nì cundeá nùì), na ian nì sahnìá yùhù.

¹²Ñàyùcàndùá, (ináhá-ndá), ìi ndisa ley xi-ya, te ìi ndisa stná ñà-ndùá dandacuá, vàchi ndiaha gá cachá`; vaha ndisa-ña. ¹³Pues nú ducán nduá, dandu ¿a tuxí ini-ndà ñà-sàhà ley vaha ma (nì cuchicuehe) anímè, na ian nì xihà? Còó, màsà càchí-ndà ducán. Divi cuàchi nduá nì quida quini xi anímè, (màdi ley mà). Te ducán nì cuu sàhà-ñá cunahà claru divi cuàchi nduá quidá quini, vàchi mate ley vaha ndisa nduú ley xi-ya, doco sàhà divi ley mà nì ndudana cuàchi (ini anímè), te vihi gá nì nàcùnihnu quini inì. Ñàyùcàndùá, sàhà ñà-nì ndudana cuàchi ducán sàhà iin ley vaha, chicá sàni

nàcùnàhà claru ñà-yáha ga quini iá ñà-quida-nda cuàchi.

¹⁴Ináhá-ndá, ndudu ìi nì cachi Espíritu Ìi xí Dios nduú ley xi-ya; doco yùhù, còó; ducání nduí iin tiàa chicuéhè, màdì libre ié` quide ñà-íá viì, cutu cuáchi nduá quidé. <sup>15</sup>Vàchi ni có-cùndáà vaha inì nansa iá ñà-nduá quidé, vachi ñà-cùdîi inì sàhà-xí, có-quidéà. Te ñà-có-cùnî` quide, ñà-yúcán nduá quidé. ¹⁶Te nú ducán nduá quidé, dandu náhà xicà, ley vaha ndisa nduú ley mà. ¹⁷Ñàyùcànduá, màdì ndisa yùhù quidà xì cuàchi ma, còó. Ñà-nduú ñà-chìcuéhè ñuhú ini anímè, divi nduá quidà xì ñà-jaàn. ¹⁸Yùhù ináhî, inii mîí nacua nduí nêhivì, còó ni-iin ñà-vàha. Mate cudîi inì quide ñà-íá viì, doco có-nànîhî` nansa quida ndiseà. <sup>19</sup>Vàchi chuun viì cumî` quide, có-quidéà; te chuun quini có-cùnî` quide, ñà-yúcán nduá quidé. <sup>20</sup>Ñàyùcànduá, nú có-cùnî` quidé ñà-nduá quide, dandu màdì yùhù ndisa nduú ana quidà xì (ñà-có-ndiàámà). Divi cuàchi iá ini anímè quidà xán. ²¹Ñàyùcànduá, sàni cundaà inì, ducán iá xì; na quívì cumî` quide iin chuun viì, dandu sadí ñà-chìcuéhè iá ini anímè nú. <sup>22</sup>Ñà-ndáà nduá, ini anímè cudîi inì sàhà ley xì Dios. <sup>23</sup>Doco ñà-íá stná inga ley (chicuéhè) ini ndahàsáhî`, ñà-yúcán nduá sadí xì nù ñà-vàha nacánì inì quide, te cundéàmà nú ñà-quide cuàchi cumî` cuerpu xi quide.

²⁴¡Ndahví ndise! ¿Ana dacácu xì nù iquicúñú malu icúmî? Vachi sàhà ñà-yòhó cuàhàn ndañuhu dahuin nì cù. ²⁵Doco iansivéhé Dios, vachi sàhà Stoho-ndà

Jesucristu (vátuni càcui)!

Ñàyùcànduá, ini anímè xinúcuáchî nù mii-yá nacua cachí ley xi-ya, doco iquicúñú, còó, cutu ñà-nduú cuàchi (cunîà) quide.

Nansa cutiacu-ndà vida ndiaha quida Espíritu Ìi xí Dios

8 Vichi sàhà nsidaa ñà-jaàn, mà cóó gá ni-iin castigu xi-nda nú nduú ndisa-nda nêhivì xí Jesucristu. Te có-ndùlócò gà-ndà sàhà ñà-nduá xího-nda, cuisì-nì ñihnú ini-ndà sàhà ñà-nduá cachí Espíritu Ìi xí Dios. ²Vàchi ñà-íá-ndà ndahà Yà-ìi mà, ñàyùcànduá sàhà Jesucristu níhîtáhvì-ndà vida ndiaha. Te ducán sàni quee dahuun stná-ndà libre nù ndahà cuàchi-nda; mà cúí gá cahniándô. ³Doco ley sàhana ma, mànicùí (chindeándô), vachi mà sáà nêhivì chivàha viì-néà, ñàyùcànduá, mii Dios (nì chindee-yándô), nì dàquixí-yá Dêhemanì-yá, nì nanduu-ya iin tiàa nahi nsidaa ndohó nêhivì cuáchi, (dandu nì dànàà-yá) sàhà cuàchi-nda sàhà-ñá màsà dándácú gá` mà nù-ndà ñuhiví yohó. ⁴Ducán, dandu vátuni quida ndisa-nda nsidaa ñà-vàha cachí ley xi-ya, vachi có-ndùlócò gà-ndà sàhà ñà-siquini xího nêhivì ñuhiví, cuisì-ní ñà-nduá cachí Espíritu Ìi xí Dios nduá ñihnú ini-ndà.

⁵Vàchi nêhivì tùha cunchicùn ñà-nduá cudîi ini mii-né, cuisì-ní ñà-jaàn nduá ñihnú ini sàxinítnùnì-nè. Doco nêhivì nchícùn xì ñà-cùdîi ini Espíritu Ìi xí Dios, cuisì-ní chuun xì Yà-ìi mà nduá ñihnú ini-nè. ⁶Vàchi nú cuisì-ní ñà-xího-nda nduá ñihnú

ini-ndà, dandu icúmí-ndá sàà-ndà cui dahuun-nda. Doco nú ndudu ìì xí Espíritu xi Dios nduá nihnú ini-ndà, dandu cutiacu ndiaha ndisa-nda, te contentu cundoo-nda quida-ya. ⁷Cunaha-nsiá, nú cui si ñá-cùdî ini mii-ni-nda nduá nihnú ini-ndà, dandu na ian xiní ùhì-ndà Dios nduá, vâchi nú ducán, dandu có-lá gà-ndà sujetu nùù ley xi-ya, te ni mà cúí cunchicùn vî-ndà ley mà. ⁸Ñâyùcàndüá, nèhivì nihnú ini-xi cui si ñà-ndüù gustu xi mii-né, mà cúí natüi-ne nùù Dios.

⁹Doco mii-nsiá, có-nihnú gà ini-nsia ñà-ndüù gustu xi mii-nsiá, nú ndisa iná cáá Espíritu ìì xí Dios anima-nsiá; còó. Ñà-ndüá cachí Espíritu ìì nduá nihnú ini-nsiá. Doco cunaha-nsiá, nú iá iin nèhivì còó Espíritu ìì xí Cristu anima-xi, có-ndüù ndisa-ne iin nèhivì xí mii-yá. ¹⁰Doco nú iá Cristu ini anima-ndà, dandu ñà-sàni ndee vâha-nda nùù-yá nduá, te ducán itiacú ndisa anima-ndà nùù-yá, mate quida-nda cuenta na ian sàni xihì iquicúnü-ndà sàhà cuàchi ni quida-nda. ¹¹Cunaha-nsiá, Yua-nda Dios nduú ana nì dãnatiácú xi Jesucristu, te ñà-íá Espíritu ìì xí-yá ini-ndà, ñâyùcàndüá mate ni cuí-ndà, doco icúmí stná-ndà natiacu-nda quida-ya, vâchi iná cáá Yà-ì mà ini-ndà.

¹²Ñà-jaàn nduá disáhà-xí có-xiñhù quida ga-ndà nansa ni nì cui nacua cudî ini mii-nda quida-nda. Còó, ñáni. Màsà cúndóó-ndá quida-nda ducán. ¹³Vâchi nú ni quida-nda cui si ñà-ndüá cudî ini mii-nda, dandu icúmí-ndá ndañuhu-nda.

Ñâyùcàndüá, ni cuáha-nda chindee Espíritu ìì ndohó, dandu nihì-ndà dandáñúhú dahuun-nda chuun (siquini) cuní-ndà quida-nda, te nú ni níhì-ndà ducán, dandu vida ndiaha nihítáhvi-ndà. ¹⁴Vâchi nsidaa ana nihnú ini xí Espíritu ìì xí Dios ñà-dacúndéhe-yànè ichì cunchicùn-nè, divi xínduu dèhe ndisa-ya.

¹⁵Nùù mii-yá sàni nihì-ndà Espíritu ìì xí-yá, doco Yà-ì mà, có-ndüù-yá iin ana dandacú ndéé nùù-ndà, te ò dayúhî xì-ndà. Còó, siempre chindéé-yândô ñà-cunihnu ini-ndà nduú ndisa-nda dèhe Dios, te ducán cui cachí-ndà xí-yá: “¡Yuamánì!” vâchi yua-nda nduú-yá. ¹⁶Te divi ducán cachí stná Yà-ì mà xì-ndà ini anima-ndà, ñà-ndüù ndisa-nda dèhe-ya; te stná anima-ndà, ducán cachí stná xì-ndà. ¹⁷Te nú dèhe-ya xínduu-nda, dandu icúmí stná-ndà ndutahvi-ndà ñà-cuicà-yá nùù-yá, vâchi icúmí-ndá cutnaha-nda xi Cristu nihítáhvi stná-ndà nahi mii-yá, nú ni ndohó stná-ndà sàhà-yá. Vâchi nú ni ndoho-nda sàhà-yá, dandu icúmí stná-ndà sàà-ndà cundoo ndiaha-nda nùù-yá. ¹⁸Vâchi iyuhu nduá icúmí-ndá ndoho-nda tiempu vichi, cachí yùhù, daaní, después, yáha ga chicá ndiaha cunduu ñà-ndüá nihítáhvi-ndà. ¹⁹Te nsidanicuú ñà-ndüá nì quidavàha Dios, ducán iá na ian ndiatú stná, vâchi cuàhà gá cuníà sàà tiempu cunahà claru ana xínduu ndisa dèhe-ya. ²⁰Vâchi nsidaa ñà-ndüá nì quidavàha-ya ñuhiví yohó, nì sàà nì cuchicueha. Doco màdì sàhà ñà-cuní miá nì cùù ducán,

còo; sàhà-ñá ducán nì chitnùnì ini mii-yá. Te vichi (sàni sàha-yándó iin) tnùndé ini, ²¹divi ñà-quee libre stná ñuhiví yohó, mà cùndúú gá` iin lugar nì cuchicuehe; vèchi icúmí cununa ndisa ñuhiví, dandu cundoo ndiaha nsidaa ana nduú dèhe-ya. ²²Te ináhá-ndá, ndè vichi ndohó ñuhiví yohó na ian ndohá sàhà ñà-vàxi inga ñuhiví saa. ²³Te màdì cuisi ñuhiví nduá quidá ducán; còo, ndè mii stná-ndà, na ian nsíhi ini-ndà ndiatu-nda cuu ducán. Doco vichi iá iin ñà-ndiaha sàni nihitáhvi-ndà, divi ñà-cucumi-nda Espíritu Ìì xí-yá, vèchi divi-ya nduú tnùmanì primeru xi-nda nù-yá. Ñàyùcàndúá ndiatú cuisi-nda ndè cachi sàà tiempu cachi vate-yá xì nsidaa nèhiví ñà-divi dèhe-ya xínduu-nda, dandu quee ndisa-nda libre, (mà quidá gá-ndà cuàchi). ²⁴⁻²⁵Vèchi na ní càcu anima-ndà, divi tnùndé ini jaàn nduá nì nihì-ndà. Ñàyùcàndúá, cuéyàà-ni ni cùndiátú-ndá dècuèndè cachi cuni-ndàñá, vèchi nú tnùndé ini ndisa nduá, dandu ñà-tàñáha ga nihì-ndà nduá, vèchi nú sàni nihì-ndà iñàha, dandu mà cáchí gà-ndà xán nduá tnùndé ini. ²⁶(Ináhá-ndá), mà fuerte anima-ndà, doco Espíritu Ìì xí Dios, chindéé-yá ndohó, vèchi có-cùndáa ini-ndà nansa càcàn tàhvi-ndà nùu Yuandiaha-nda modo ndiá icà-ndà, doco Yà-ìl mà, càhàn nihni-ya sàhà-ndà nùu Yua-nda Dios, mate ndohó, cuisì-nì sácàn ini-ndà quidá-yá, te ni có-sàà-ndà cachi claru-ndà ni-iin palabra. ²⁷Doco mii-yá, indéhe váha-ya nansa iá anima iin iin nèhiví, te ináhá

stná-yà nansa nihnú ini Espíritu Ìì xí-yá, vèchi Yà-ìl mà, cuisì ñà-ndúá cuní Yuandiaha-nda nduá xícàn tàhvi-yá sàhà-ndà.

Na xínu tiempu icúmí-ndá cundee-nda nùu nsidaa tnùndoho

²⁸Ináhá stná-ndà ñà-yòhó: nsidanicuú iñàha cuú xi-nda, ñà-chindee xi-nda sàhà ñà-vàha xi-nda nduá, nú cuú ini-ndà sàhà Dios, te nduu-nda ana nì chitnùnì ini-yà cana-ya ladu xi-ya. ²⁹Vèchi nsidaa nèhiví sà-ínáhá-yá dècuèndè antes, divi nì chitnùnì ini-yà sàà-nè cunduu-ne nahi Dèhemanì-yá (Jesús), te ducán cundoo cuàhà gá dèhe-ya, te Jesús cunduu dèhe-ya primeru. ³⁰Daaní, nsidaa ana nì chitnùnì ini-yà cunduu nèhiví xí-yá ducán, divi nduú ana nì cana-ya. Te nèhiví nì cana-ya, divi nì nihì stná nì ndee vaha nùu-yá. Te nsidaa ana nì ndee vaha nùu-yá ducán, divi nì nihitáhvi stná tnùñuhu ndiaha xí-yá.

³¹Pues nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà vichi? (Dohó cachi-ndà): nú Dios iá sàhà-nda, dandu còo ni-iñàha cundee nùu-ndà. ³²Vèchi cunaha-nsiá, ni Dèhemanì-yá cóni cùhì ini-yà; nì sàhatahvi-yándó nì xihì-yàmà sàhà nsidaa-nda. Ñàyùcàndúá seguru icúmí-yá cuàha stná-yándó nsidaa ñà-ndúá xiñuhu gá-ndà. ³³Te vichi, ¿a iá ana cui dacuidá cuàchi dìquì-ndà nú sàni nacàxin-yándó? (Còo, mà cúf), vèchi sàndèníhí vaha-yándó. ³⁴Te ¿a iá stná ana cui dacúnsidá cuàchi xi-nda? Còo, vèchi divi Cristu nì xihì cuenta xi-nda, te nì natiacu-yá, dandu nì

sàcòo-ya ladu cuàhá Yuamáni-yá Dios, te ndè cáhàn nihni stná-yà sàhà-ndà. ³⁵Daaní, ¿a iá stná ana cui dacúxíó xí-ndá nùu Cristu ñà-màsà cúu gá ini-yà sàhà-ndà? Còó, mà níhìndèè-né ducán, mate cuàhá tnùndoho ni coó, te ò cuàhá vida ni yáha-nda, te ò ni quidá quíní nèhivì xì-ndà. Doco còó, mà níhì-né ducán, mate ni coó tnama, ò ni yáha ndahví-ndà, ò nùu cuàhá peligrú iá-ndà, te cuní nèhivì cahni-néndò, doco iin-ni cúu ini Dios sàhà-ndà.

³⁶Vàchi, ducán cachí stná tutu ìì (ndé cáhàn nèhivì xì-yá, cachí-nè):

Sàhà ñà-ndúu-nsí nèhivì xí mii-ní, ñàyùcàndúá ndui te ñuu nchìcùn nèhivì nsiùhù ñà-cahni-né nsiùhù, quidá-né cuenta na ian riì nduú-nsí cundaca-ne nsiùhù cùhùn ndé cui-nsì.

Ducán cachá`. ³⁷Doco cunaha-nsiá, nsidaa tnùndoho ma, sàni cundee dahuun-nda nùá, vachi cúu ini-yà sàhà-ndà, te chindéé-yândò. ³⁸⁻³⁹Te yùhù, ináhá vâhi iin-ni icúmí-yâ cuu ini-yà sàhà-ndà mate ni cuní-ndà cuàhá vida, te ò ni sàà-ndà cui-ndà, te ò ndéni iñàha ni cui ni quidá iin ángel, ò iin ana dandacú, ò iin ñà-malu, doco iin-ni icúmí-ndá cundoo-nda nùu-yá; mate ni coó cuàhá tnùndoho quivì vichi, ò tnaa idá, doco cunaha-nsiá, còó ni-iin ana ndoó ansivi, ò andea, ò ndéni ni cúu, mà cúu dacúxíóàndó nùu ndahà-yá, vachi cúu ini-yà sàhà-ndà, te sàhà Stoho-ndà Jesucristu (sàni indehè ndahví-yândó).

Icúmí Dios chindee-yá nèhivì raza Israel

9 Nèhivì xí Cristu nduí, te ináhá-yà ñà-ndàà nduá

(cuàhìn cachì xì-nsiá); te icúmí cachi ndàì xì-nsiá, vachi inácaa stná Espíritu ìì xí Dios inì, ñàyùcàndúá, ináhì ini anímè ñà-ndàà nduá cuàhìn cachì yohó. ²Cunaha-nsiá, cuàhá gá tnùnsí inì ié`, te nicanicuahàn iá ñà-ndúá dandoho-xí, <sup>3</sup>vachi (nacání inì) sàhà ñanìtnahi, divi nèhivì raza xi. Dispuestu ié` nihìchìhén, te ndañuhí nùu Cristu ni cúu (sàhà-ñá ni sàà tnahi càcu-ne nùu-yá). ⁴Vàchi divi descendencia xi xìì-nsí Israel nduú stná-nè, te quidá stná-yà cuenta na ian dèhe-ya nduú stná-nè; mahì mii-né nìsa itnuu ndiaha-yá. Dècuèndè nì ndatnuhu sahnú stná-yà xì-né, te nì saquin-yà iin tratu, nì sàha-yanè ley ìì xí-yá. Te nì cachitnùhu stná-yà nansa cunucuachi-né nùu-yá na cahvi-néyà. Te cuàhá gá ñà-ndiaha ìì nì quida-ya comprometer xì-né. ⁵Te yohòtèhè primeru-nè, divi yohòtèhè xìì-nsí, (cuàhá gá fama-nè) nì sàcòo; te iin nèhivì ñuu-nsì nì sanduu stná dihi Cristu. Te Cristu, nicanicuahàn naquimanì-ndà mii-yá, vachi Dios nduú-yá, te dandacú-yá nùu nsidanicúu iñàha, amén.

⁶Doco nsidaa ñà-ndúá nì cachi Dios (sàhà raza-nsì mà), màsà cúníhnù ini-ndà sàni yáha uan. Vachi màdì nsidaa descendencia xi xìì-nsí Israel nduú ndisa nèhivì ìì xí raza mà. ⁷Mate descendencia xi Abraham nduú-né, doco có-cùnì cachàmà ñà-ndúu ndisa stná-nè cuenta xi Abraham, vachi nì cachi Dios xì nècuàchì sàhnù-mà ñà-cuisì descendencia xi dèhe-ne Isaac cunduu nècuàchì nihìtáhvì.

⁸Te palabra jaàn cuní cachi ñà-còò ni-iin nèhivì cunduu dèhe ndisa Dios sàhà cuisì raza-nè.

Còò, dèhe-ya nduú nsidaa ana nì saquin-yà iin compromisu sàhà-xí.

⁹Vàchi (ducán nduú modó nì quesaa dèhe Abraham); vàchi nì ìa iin palabra nì cachi sahnú-yá xì nècuàchimà, divi ñà-yòhó: “Iin quivì señaladu icúmí quixi, te daa sá-íá dèhe (ñahàdìhí-ní nani) Sara”.

¹⁰Doco cunaha-nsiá, màdì cuisì ñà-jaàn nduá íá, vàchi íá stná ñà-ndùá nì cuu xi Rebeca, ñahàdìhí xì-nsí Isaac. Na ñuhú dèhe-ne nduú cuatí, ¹¹⁻¹²nì cachi Dios xì-né: “Dèhe-ní cacu primeru icúmí cunucuachi nùù luchì nchìcùn gà”. Doco (na ní cachi-yà ducán), tàñaha ga tùinuù mèè mà, tàñaha ga quida-tè ni-iñaha, ni-iin ñà-vàha, te ni-iin stná ñà-có-íá vaha. Doco ñà-jaàn nì cachi-yà sàhà-ñá cunahà claru có-nàcàxin-ya ni-iin nèhivì sàhà obra quidá-né, cuisì sàhà-ñá ducán chítùnì ini-yà quida-ya.

¹³Te ducán nì cachi stná-yà nùù tutu ì: “Jacob cuú inì sàhà-xí, doco Esaú, còò, có-xìñuhí-te”, nì cachi-yà.

¹⁴Doco nú ducán nduá, ìa ñà-cò-quidá víi Dios nduámà? Còò, imàsà nunca cachi-ndà ducán!

¹⁵Vàchi dohó nì cachi stná-yà xì Moisés: “Cuisì yùhù icúmí cachi ana cundehè ndahví, te ana cuàhìn cuhi inì”. ¹⁶Ñàyùcàndùá, màdì ñà-ndùá cunì nèhivì quida-ne nduú ñà-cundiaa, ni màdì stná ñà-ndùá sáhandee íní-nè quida-ne; còò, cuisì cundiaa ñà-cundehè ndahví-yànè.

¹⁷Vàchi nùù tutu ì itándiaa palabra yohó nì cachi Dios xì rey ñuu Egipto nani Faraón: “Yùhù, sàni

chitnùnì inì cunduu-ní iin rey, doco ìndù chuun? Cuisì sàhà-ñá cundei nùù-ní xì poder cahnú xí, dandu cundaà ini nèhivì inicutu ñuhivì sàhí, nansa íá poder xì”, nì cachi-yà. ¹⁸Ñàyùcàndùá, nú ducán cuní-yà, vàtùni cundehè ndahví-yà iin nèhivì, te inga-nè nsidacaxin-yá anima-xi.

¹⁹Doco (sàhà ñà-jaàn) vihini cachi stná iin nèhivì: “Nú ducán quidá Yua-nda Dios, dandu có-ndiá icà-yá cutnii-ya cuenta sàhà cuàchi-nda, vàchi mii-yá nduú-yá mii-yá, te ìndiá quida ndohó?” ²⁰Doco còò, màsà cáchì-ndà ducán, vàchi có-ndùdává-ndá xí mii-yá, te ìndù chuun cachí-ndà ducán xi-yá? Vàchi ni cachí-ndà íá iin quidi nì quidavàha iin nèhivì. ¿A vàtùni nú ni cachá` xì-né: “¿Índù chuun dohó nì quidavàha-ní yùhù?” Còò, ²¹vàchi icúmí tiàa ma derechu quidavàha-neà nansa ni cúdí ini-nè. Vàtùni tnii-ne chii barru, te tavà-né iin quidi finu, dandu quihin stná-nè inga iyuhá, te quidayucun stná-nè inga quidi chicá corriente.

²²Pues ducán stná xì mii-yá, mate cuní-yà dacuní-yà nèhivì (xicá ichì malu) ñà-fuerte guá castigu xi-ya, te ñà-càhnù-guá poder xi-ya, doco caní tiempu nì quidandee ini-yà sàhà-né mate ndiá icà-né nìhì-né castigu, te xínduu-ne cuisì ana icúmí ndañuhu vàchi quida-ya, (nahi quidi corriente mà). ²³Doco ndohó, còò, (tucu íá), vàchi na iin quidi finu nduu-nda nùù-yá, te cuní-yà cundaà stná ini nèhivì ñà-ndiaha guá quidá-yá xì ana indéhe ndahví-yà. Te divi nècuàchì cundiátù mà nduú

ndohó nècuàchì nì chitnùnì ini-yà nihitàhvi xì tnũnuhu ndiaha xí-yá. ²⁴Ñàyùcàndüá, nì cana-ya nsidanicuú ndohó, màdì cuiší nèhivì raza Judea. ²⁵Vàchi dohó cachí stná tutu nì tiaa Oseas sàhana ndé cachí Dios palabra yohó:

Nèhivì yucán, mate sánì cachì xì-né có-ndüü-né nèhivì xí, doco después icúmì cachì xì-né ñà-ndüü-né nèhivì xí. Cónì sácúú inì sàhà-né antes, doco icúmì sàì cachì ñà-mànì gá-nè nùí. ²⁶Vàchi nèhivì ñuu ndé nì cachì ñà-có-ndüü-né nèhivì xí, pues divi-ne cunduu-ne dèhe ndisa yùhù ana nduú Dios vivu.

²⁷Doco nècuàchì Israel, dohó nì tiaa Isaías sàhà-né: “Mate cuáhà gá nècuàchì Israel ndoó nahi ñusi cuàtì ndoó yuhù mar, doco sacu-nè icúmì càcu, ²⁸vàchi ñà-ndüá sàni cachì Stoho-ndà Señor quida-ya ñuhivì yohó, yàchì icúmì-yà daxínu dahuun-yañà”. ²⁹Daaní, ñà-yòhó nì cachì stná Isaías mà:

Ansivéhé Stoho-ndà Señor, vàchi dandacú-yá nùù nsidanicuú iñaha; te nú mà dácàcu-ya iin ù-ndà nì cùí, dandu (nsihi dahuun-nda) na ian nì cuu xì nèhivì ñuu Sodoma xì nèhivì ñuu Gomorra.

³⁰Nú ducán nduá, dandu ñnansa cachì-ndà sàhà nècuàchì có-ndüü raza Israel? (Pues dohó cachì-ndà): mate cónì sánándúcú-né nansa cui ndee vaha-ne nùù-yá, doco vichi vätüni nihitàhvi-né ducán nú nì cúnindísà-néyà. ³¹Doco nècuàchì Israel, mate nchícùn-nè iin ley tuxí ini-nè ñà-ndee vaha-ne nùù-yá, doco

còó, cónì níhì-né natüi-ne nùù-yá ducán. ³²Te índü chuun? Pues divi sàhà-ñá cuní-nè nihitàhvi-né sàhà cuiší obra quidá-né, te màdì sàhà ñà-nihnú ini-nèyà. Vàchi (na ní cuduchi ini-nè sàhà Jesús), dandu nì cuu xi-né na iin nèhivì nì saquìhi sàhà-xí iin yùù, te nì sàcasàn-né. ³³Vàchi divi ducán nì cachì Dios nùù tutu ìì, (ndé cachì-yà):

Cuàhìn techuín iin ana sàà ñuu Sión, (divi nduú Jerusalén), te cunduu-ya na iin yùù cahnú caquìhi sàhà nèhivì, te ndua-nè, vàchi nèhivì ñuu mà, icúmì-né cuduchi ini-nè sàhà-yá. Doco nèhivì cunindisa-xi-yá, mà sàà-nè naxicocuñin ini-nè.

Ndénì nèhivì ní cui, nú nì cúnindísà-né Jesús, vätüni càcu-ne

10 Ñáni, xì nsidaa anímè cuní` càcu nèhivì raza xi Israel nùù Dios, te ñà-jaàn nduá siempre xícàn tàhví nùù-yá. ²Pues ñà-ndàà nduá, sáhandee ini-nè cahvi-néyà, doco tà cúndàà vaha ini-nè nansa ndiá icà-né quida-ne. ³Cuní-nè ndee vaha-ne nùù-yá, doco sàni nacuaà-né modo nì cachì-yà quida-ne ducán, te modo xi mii-né cuní-nè quida-neàmà. Ñàyùcàndüá, ducán queá na ian sàni cahíchì ini-nè ichì mii-yá. ⁴Vàchi cunaha-nsiá, nú ichì Cristu xinindísà-ndá, te ducán sàni ndee vaha-nda nùù-yá, dandu còó cá necesidad cunchicùn gà-ndà ley sàhana.

⁵Daaní, Moisés, nì tiaa stná-nè iin palabra sàhà nèhivì nchícùn ley mà, te sàhàmà cuní-nè ndee vaha-ne

nùu-yá nì cùí. Dohó nì cachi Moisés: “(Cuisi) nú quida ndisa-nda cumplir nsidaa ñà-ndúá cachí ley mà, dandu nihì-ndà cutiacu ndiaha-nda”.

⁶Doco nú sàhà fe xi-nda cuní-ndà ndee vaha-nda nùu-yá, (dandu ni cúníní-nda palabra yohó) cachí stná ley mà: “Màsà cútúxí ini-ndà mii-nda icúmí-ndá nana-nda ndè gloria —na ian cuàhàn-ndà cundaca-nda Cristu nuu ndè ñuhiví yohó— còó; ⁷ni màsà cútúxí stná ini-ndà ñà-ìcúmí-ndá nuu cunú-ndà ndè tìxi ñuhiví”, na ian cuàhàn-ndà danátiácú-ndà Cristu, te cundaca-ndayá naxìnu yohó. Còó. ⁸Pues ¿nansa ndisa cachí palabra mà (quida-nda)? Divi dohó cachá: “Yatni uun iá palabra xi-ya, mà úhì càhàn-ñiá, mà úhì cunihnu vaha inì-ñiá ini anima-ní”. Te divi palabra mà nduá cachítnùhu-nsi xì nèhivì na cachí-nsì xì-né xiñuhu cunindisá-né mii-yá. ⁹Vàchi nú cachí vate-nda ñà-mii Jesús nduú Stoho-ndà Señor, te ini anima-ndà xiníndísá-ndà ñà-nì natiacu-yà nì quida Dios, dandísá, càcu anima-ndà nùu-yá. ¹⁰Vàchi ini anima-ndà nduú lugar ndé xiníndísá-ndáyâ, te ndee vaha-nda nùu-yá; te xì yuhù-ndà cachí vate-nda (ñà-nchícùn-ndà mii-yá), dandu xì ñà-jaàn nihì-ndà salvación xi-nda. Palabra yohó nduá cachítnùhu-nsi xì nèhivì.

¹¹Vàchi dohó cachí tutu ì: “Ni-iin nèhivì, mà sàà-nè naxicocufìn ini-nè ñà-nì xinindisá-né mii-yá”.

¹²Vàchi iin-ni ndiaá nsidaa-nda nùu-yá, nahi nècuàchì raza Judea, te ducán stná nèhivì inga ñuu. Vàchi imindaa Stoho-ndà Señor

íá-yà nùu nsidaa-nda, te ndiaha gá sáhatahvì-yándò gracia xi-ya na ndácùcahan-ndayá. ¹³Vàchi nsidaa ana ndacùcahan xi quivì-yá, icúmí-nè càcu-ne. ¹⁴Doco (náhà xìcà), nú tàñáha ga cunindisá nèhivì-yá, mà ndácùcahan-néyà. Te-ni còò stná nansa cunindisá-néyà nú tàñáha ga cunitnùhu-ne sàhà-yá. Te-ni còò stná nansa cunitnùhu-ne sàhà-yá nú còò ana cachitnùhu xi-né. ¹⁵Te ni mà cacánúú stná ana cachítnùhu sàhà-yá nú còò ana techuun-xi-né. Ñàyùcàndúá, dohó cachí stná tutu ì: “Na ndiaha mánì íá nú sàni quesaa ana cachitnùhu xi-nda razón ndiaha xí mii-yá”.

¹⁶Doco màdì nsidaa nèhivì raza Israel nì càhvì xì razón ndiaha ma. Vàchi (dohó) nì cachi stná Isaías (xì Dios): “Sacu nèhivì nì xinindisa-xi ñà-ndúá nì cachi-nsì xì-né (sàhà mii-ní), Stoho-nsì Señor”. ¹⁷Ñàyùcàndúá, sàni cundaà ini-ndà, dihna icúmí-ndá cunini-nda (palabra), dandu nihì-ndà cunindisa-nda. Te ñà-ndúá cunini-nda, divi razón xi Cristu nduá.

¹⁸Doco amádi sàni inini nèhivì raza Israel. Jaan. Ñà-ndáà nduá sàni inini-ne palabra mà, vachi (cachí tutu ì):

Inicutu sàni tiacutnùhu-ne
palabra (sàhà-yá). Dècuèndè
ndè chicá xica sàni
xinitnùhu-ne.

¹⁹Doco ¿a sàhà ñà-cónì cúndáà ini nèhivì Israel, ñàyùcàndúá (cónì xiníndísâ-né)? (Pues cunini-nsia palabra) nì tìaa Moisés, (ndé càhàn Dios xì nèhivì Israel, cachí-yà):

Mii-nsiá, có-nàcúní-nsià nèhivì
inga ñuu ñà-ndúú-né ñuu

ndisa, doco (ñà-cuàhà guá gracia) cuàhìn quide sàhà-né, icúmí-nsià cumbidia inì-nsia sàhà-né. Te mate ni có-sàà nèhivì ñuu mà cundaà vaha ini-nè vichi, (doco icúmî chindeí-nè), dandu cuidà ini mii-nsiá sàhà-né, nì cachi Dios.

²⁰Daaní, después nì tiaa stná Isaías inga palabra xi-ya. Ndee ní càhàn-yà, te dohó nì cachi-yà:

Nèhivì cónì nándúcú xī antes, sàni ñihitáhvi-né cahvi víi-né yùhù vichi. Mate antes cónì sándúlócô-nè sàhí, doco vichi sàni dàtnúì sàxinítnùnì-nè.

²¹Doco sàhà nècuàchì raza Israel, dohó cachí-yà: “(inDahví-nè!) vachi ndui te ñuu ín càhìn xì-né, te caná stnáì-nè, doco có-inínì-né, cutu càhàn-nè dìqui palabra xī”.

11 Pues nú ducán nduá, dandu ñnansa cachi-ndà? ¿A ñá-sàni nacoo nihni Dios nèhivì xí-yá (Israel) nduá vichi? Còó, màsà càchí-ndà ducán. Vachi cunaha-nsiá, yùhù nduú stnáì iin nèhivì Israel. Yohótèhè stnáì nduú Abraham, te descendencia xi xì-nsí Benjamín nduú stnáì. ²Vàchi nèhivì raza-nsi Israel, dècuèndè chicá sàhana sàni cachi Dios ñà-nèhivì xí mii-yá nduú-né. Ñàyùcànduá, màdi-ñá sàni nacoo nihni-ya nèhivì xí-yá nduá.

Mà nunca sàà ndañuhu nèhivì raza Israel

Amádi sá-ináhá-nsià nansa cachí tutu ìi ndé càhàn Elías, xicàn tàhvì-né nùù Dios, nacání-né xí-yá ñà-cuàhà guá cuàchi nèhivì Israel iá. Pues divi palabra yohó nì

cachi-nè xì-yá: ³“Nsiùhù nècuàchì càhàn cuenta xi-ní, sà-cuàhà-nsí sàni sahnì nèhivì, te sàni dàndùtù stná-nè nsidaa lugar ndé cahvi-nsí mii-ní, Stoho-nsi Señor: làcà mindaí ndói, te nchícùn stná-nè ñà-cahnì-né yùhù”. ⁴Doco ñndiá nduá nì cachi Dios xì Elías mà? Dohó nì cachi-yà: “Còó, vachi sàni chitnùnì inì ñà-cundoo ùsà gà mil nèhivì-xí mà càhvì xí yùù yócò nani Baal, ni mà sàà stná-nè cuitasisi-né nùá”, nì cachi-yà. ⁵Te ducání iá stná tiempu vichi. Sàhà gracia xi-ya ndoó stná dava nèhivì Israel xiníndísà xí-yà vichi, mate sacu xínduu-ne, doco sàni nacàxin-yanè. ⁶Te nú cuisì sàhà gracia xi-ya nduá, dandu mà cúí cunduu stná sàhà obra nì quidá-né. Vachi nú nì cúndiáá obra xi-ne nùù-yá nì cúí, dandu mà cúndiáá gà stná gracia xi-ya. ⁷Te nú ducán nduá, dandu ñnansa cachi-ndà vichi? Pues dohó cachi-ndà: cuàhà gá nèhivì Israel cónì níhì-né (ñà-ndiaha ìi) nisa nanducu guá-nè; cuisì nèhivì nì nacàxin Dios nì ñihitáhvi xán. Dandu cuàhà gá dava nècuàchì Israel mà, nì yàha nì nducaxin anima-nè. ⁸Te dohó cachí stná nùù tutu ìi: “Sàni chitnùnì ini Dios cucumi nèhivì mà iin anima mà ndúlócô gà, na ian quídi-nè, quidámáxinì-nè, na ian cuaá-nè, te ò doho stná-nè, tè dècuèndè quivì vichi, ducán iá xì-né”, cachí tutu mà. ⁹Daaní stná David sàhana, dohó nì cachi stná-nè:

Nì sàà nèhivì (malu mà) yàha-ne tnùndoho na meru ndoó-né quidá-né vicò xí-né, te yàchì nì cúnduámà; te nì sàà

stná-nè yàha-ne cuàhà vida, dandu nacuitacùhá sàhà cuàchi-ne. ¹⁰Te màsà sáa stná-nè cundaà vàha ini-nè; còó. Ni sáa-nè cunsida-ne (castigu xi-ne) nicanicuahàn, nì cachi David.

¹¹Ñàyùcàndùá, vichi ndisa iá falta xi nècuàchi Israel. Doco, ¿a sàni ndañuhu dahuun-ne ñà-nì quida-ne ducán? Còó, vàchi cunaha-nsiá, sàhà-ñá nì quida-ne falta mà, ñà-jaàn nduá òsàhà-xí sàni nìhì stná nsidaa nèhivì inga raza nansa càcu anima-nè. Daaní, después vihini naxicocuìln stná ini nècuàchi Israel na indéhe-né ñà-sàni càcu nèhivì inga raza mà. ¹²Cunaha-nsiá, sàhà-ñá nì quida nècuàchi Israel mà falta, ñàyùcàndùá cuàhà gá ñà-ndiaha ì sàni ndòo nùu dava ga nèhivì ñuhiví. Doco nú sàhà falta xi nècuàchìmà sàni nìhitàhvi nèhivì dava ga, dandu chicá más ndiaha nàcòo na sáa quivì nàcùndoo vàha nècuàchìmà xì Dios.

Nansa nì nìhitàhvi nèhivì nsidanicuú raza coo nansa càcu-ne

¹³Vichi cuàhìn càhìn xì mii-nsiá nècuàchi có-nduú nèhivì Israel. Yùhù, nùu Dios sàni nìhì chuun cacanuì cachítnùhi palabra xi-ya xì mii-nsiá. Te ndisa iin chuun ndiaha nduá, cachí. ¹⁴Te cuní quida vií chuun yohó sàhà-ñá cundehè stná nèhivì raza xi, áma ndúdí stná ini dava-ne (cunindisá stná-nè), te càcu-ne. ¹⁵Vàchi nú (sàhà cuàchi-ne) nì cuxio-ne nùu Dios, te sàhámà nì nìhì dava ga nèhivì ñuhiví nì nàcùndoo vàha-ne nùu-yá, dandu (chicá más ndiaha)

icúmí nàcòo nú sàni nandudii tu ini Dios sàhà-né. (Ndiaha gá ndisa) queamà na ian nì xihì iin nèhivì, te nì natiacu-nè.

¹⁶Cunaha-nsiá, cachí estilu sànaaha sàhà pan primeru ñà-nduá pan ì dócò-ndà nùu Dios. Te nú ducán nduá, dandu nàhà xicà ì stná dava ga yusàn nì cuàha pan mà. Te nahi seña jaàn nduú palabra yohó (sàhà nèhivì Israel, vàchi nú ì yohòtéhè-né sànaaha, dandu ì stná nsidaa gá descendencia xi nècuàchìmà vichi). Te ducán iá stná nahi yohò iin yutnù; nú iá vàha yohò-nú, dandu nsidaa stná rama-nu iá vàha.

Nahi chiò yutnù nì natnii tnahá nduú nèhivì có-nduú raza Israel, cachí Pablo, vàchi sàni nìhitàhvi stná-nè ñà-ndiaha ì nìsa icumi cuisì nècuàchi Israel antes

¹⁷Vàchi nècuàchi raza-nsì Israel, na iin yutnù tàtá olivo, ducán nduú stná-nè, te nsidaa nèhivì inga raza, nahi chiò inga yutnù yùcù, ducán nduú-né. Daaní, ni cachí-ndà ní tàhndè iin ùi rama yutnù tàtá, te nì natnii tnahá xi iin ùi ndahà yutnù yùcù. Pues divi ducán nduá sàni quida Dios xì mii-nsiá nècuàchi inga raza; vàchi rama yutnù yùcù nì natnii tnahama, sà-itiácúá sàhà ñà-vàha dananá yohò yutnù tàtá mà; díttà fuertèa tècuíi nùu yohò-núma. (Te divi ducán iá stná xì mii-nsiá, sàni nìhitàhvi stná-nsiá ñà-ndiaha ì xì nècuàchi Israel.)

¹⁸Doco màsà cútúxi inì-nsia chicá ndiaá-nsiá nùu nèhivì Israel mà, vàchi divi sàhà nècuàchìmà sàni nìhitàhvi-nsiá ñà-ndiaha ì

mà, nacua iá xì chiò cuàti yutnù nì natnii tnahama, divi sàhà yohò yutnù mà itiacúa, màdì-ñá sàhà chiò cuàtimà itiacú yohò-nú.

¹⁹⁻²⁰Doco vihini cachi-nsià palabra yohó: “(Chicá ndiaá nsiùhù) nù nècuàchì Israel, vèchi (nì quindiaa Dios-nè nù lugar xi-ne sàhà-ñá quìhvi nsiùhù), na ian nì tahnè chiò yutnù finu mà sàhà-ñá coo lugar quìhvi chiò yutnù yùcù”. Pues ñà-ndàa nduá nì cuxio dava nècuàchì (Israel nù Dios). Doco índù chuun? Cuisi sàhà-ñá cóni sáníhnú gà ini-nè mii-yá. Ñàyùcàndùá, mate nù mii-yá ndoó-nsiá vichi, doco cuisì sàhà-ñá iin-ni nihnú vaha ini-nsiàyà nduá. Màsà cútúxí ini-nsiá chicá ndiaá-nsiá. Còò, chicá xiñuhu ñà-caquin-nsiá cuidadu. ²¹Vèchi (nècuàchì Israel mà, cóni quidá víi-né, te sàhájàn) nì cuxio-ne nù-yá nacua nì cuu xi chiò yutnù tàtá nì tahnè mà; ñàyùcàndùá, ducán stná mii-nsiá ana nì quìhvi después, cuidadu cundoo-nsia còtó dacúxíó stná Dios mii-nsiá.

²²Sàhà nsidaa ñà-jaèn, vètuni cundaà vaha ini-ndà nansa iá modo xi Dios; iá ndisa gracia xi-ya, doco iá stná nansa sàha-ya castigu. Vèchi nècuàchì raza nì tucù inga ichì mà, cóni dácàcu-yanè, doco mii-nsiá, còò; màni gà nì quida-ya xì-nsiá. Doco iin-ni xiñuhu quida-nsia seguir cunchicùn-nsiá gracia xi-ya, vèchi nú coó, dacúxíó stná-yà mii-nsiá nù-yá. ²³Daaní, nècuàchì nì cuxio antes mà, nú ni nácúníndísà-né mii-yá, vètuni (nàcúndoo vaha stná-nè xì-yá), te ducán queamà na ian nì natnii

tnahá tú chiò yutnù nì tahnè mà, vèchi Dios, icúmí-yà poder quida-ya ducán. ²⁴Vèchi mii-nsiá, mate nècuàchì inga raza nduú-nsiá, doco sàni nihítáhvi-nsiá cuàhà ñà-vaha xi nècuàchì Israel mà. Te ducán queamà na ian nì tahnè chiò yutnù yùcù olivo, te nì natnii tnahá-nu xi iin yutnù tàtá. Pues nú sàni nihítáhvi mii-nsiá ducán, dandu chicá mà úhì nansihvi tu nèhivi raza Israel mà lugar primeru xi-ne, vèchi queamà na ian danátnii tnahá tu-nda chiò yutnù finu icà mismo mii yutnù ndé nì tahnè.

²⁵Ñánì, cumí cundaà inì-nsia sàhà iin chuun nisa ia dèhé antes còtó cachi-nsiá ñà-chicá nchichì-nsiá. Vèchi cunaha-nsiá, cuàhà nècuàchì Israel, quidámáxìní-nè vichi, te ducán icúmí coo ndè cachi sàà cuacatnahá nadaa ga nèhivi inga raza quìhvi ichì mii-yá. ²⁶Daaní, icúmí càcu stná nsidaa nècuàchì raza Israel, nacua cachí Dios nù tutu ì:

Mahì nèhivi ñuu Sión

descendencia xi Jacob, yucán icúmí quee mii-yá ana dacácu xi-né, dandu dandáñúhú-yà nsidaa ñà-có-ndiaá nì quida-ne. ²⁷Te nú sàni cuxio nsidaa cuàchi-nemà, dandu cundaà ini-nè sàni quida ndise cumplir palabra nì càhàn sàhnúí xì-né antes.

²⁸Cunaha-nsiá, sàhà-ñá (cahíchi ini) nèhivi Israel razón ndiaha xí Dios vichi, ñàyùcàndùá na ian xiní ùhì-nèyà nduá, doco ñà-vaha xi mii-nsiá sàni queamà. Doco nècuàchì mà, màni cuàhà vá-né nù-yá sàhà xì-né, vèchi nì cachi-yà xì xì-né

icúmí-yâ nacàxin-ya descendencia xi-ne. ²⁹Te mà túha Dios naquihin-ya ñà-ndúá sàni sàhatahvì-yándô; ni mà túha stná-yà naxicocuñin ini-yà nú sàni chitnùnì ini-yà cana-yándô. ³⁰Antes cónisá íniní-nsiá mii-yá, doco vichi sàhà-ñá cónì íniní nècuàchì Israel, ñàyùcàndúá mii-nsiá nì indehè ndàhvì-yà vichi. ³¹Te ducánì iá stná xì mii-né, mate có-íniní-néyà vichi, doco ííndù fin cucumiámà? Divi sàhà-ñá nacundehe ndàhvì-yà nè nacua nì indehè ndàhvì stná-yà mii-nsiá. ³²Ñàyùcàndúá, nù mii-yá iin-ni xínduu nsidanicuu-nda nèhivì cuáchi có-íniní xí-yâ. Te divi sàhájàn vátùnì iin-ni cundehe ndàhvì stná-yà nsidanicuu-nda.

**Nchichí gà nì quida Dios
nsidaa obra xi-ya**

³³iNa cuahà guá obra ndiaha sàni quida Dios! Te nchichí sàstnùhù stná-yà, ináhà-yâ nsidanicuu ñàha. Te ináhà-yâ ñà-ndúá cachì-yà, xì ñà-ndúá quidá-yá, mate nèhivì, có-sànìhì ini-nè. ³⁴Vàchi còò ni-iin ana cundáà ndisa inì-xi nansa nihnú ini Stoho-ndà Señor. Te ni còò stná ana chicá nchichí, te ducán sàha-xi-yá conseju. ³⁵Ni còò stná ana xicàn tòó-yá ñàha nù-xí, te cunihica-yá nù-né; còò. ³⁶Vàchi mii-yá nì quidavàha xi nsidanicuu ñàha, te sàhà poder xi-ya iá ì nsidaa ñà-jaàn ñuhivì yohó. Te cuisì sàhà (ñà-nì quèè gà más tnùñuhu) xí-yá, ñàyùcàndúá nì sàcòò nsidaámà, ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn. Amén.

**Nansa cuní Dios quida-nda
xi vida xi-nda**

12 Pues vichi, sàhà-ñá cuahà guá sàni cuhi ini-yà ndohó,

ñàyùcàndúá, sacúndáhvì` nù-nsiá ñà-dayáha dahuun-nsia mii-nsiá ndahà-yá, ñàni. Vàchi nú ducán, dandu queamà na ian mii-nda nduu-nda promesa sàhatahvì-ndáyá, doco iin ñà-itiácú. Te ñà-jaàn nduú stná meru promesa ì cudí ini-yà sàhà-xí, vachi divi nacua ndiá icà-ndà cahvi vii-ndáyá ini anima-ndà nduájàn. ²Doco modo chicuéhè nihnú ini nèhivì ñuhivì yohó, màsà cúnchícùn gà-ndàñá. Xiñuhu ndusaa dahuun sàxinítnùnì-ndà sàhà-ñá dàma modo xi-nda, vachi nú ni nácùnihu ndiaha ini-ndà, dandu sàà-ndà cundaà vaha ini-ndà nansa cuní-yà quida-nda, vachi cuahà obra vaha cudí ini-yà quida-nda, xì cuahà ñà-íá vii.

³Yùhù sàni nihítáhvì` gracia nù-yá (ñà-quide chuun ndiaha xí-yá). Ñàyùcàndúá, cachì xì nsidaa-nsiá ñà-mà váha ndanihi vaha-nda mii-nda más gà nù ñà-ndúá ndiá icà-ndà. Xiñuhu nacani sahnú ini-ndà sàhà mii-nda segùn nansa nì sàhatahvì-yá iin iin-nda cunindisa-ndáyá, (te ducán cunucuachi-nda nù-yá). ⁴Na ian indéhe-nda iquicúñú-ndà, cuahà ñà-ndúá icúmíâ, doco iin ian xì chuun quidá. ⁵Pues ducánì iá stná ndohó. Sàhà-ñá nchícùn-ndà Cristu, iin-ni iquicúñú xínduu nsidaa-nda, mate cuahà-ndà, vachi iin-ni chindéè stnaha-nda iin-nda xi inga-ndà nahi cuerpu-ndà.

⁶Ñàyùcàndúá, iin iin-nda sàni nihítáhvì-ndà iin ñà-vàha cui quida-nda segùn nansa nì sàhatahvì-yándô gracia xi-ya. Ñàyùcàndúá, nú sàni nihítáhvì-ndà

càhàn-ndà iin razón ndiaha quixí nùù-yá, dandu divi ñà-jaàn nduá ni cúnsihi ini-ndà quida-nda nacua sàà-ndà xiníndísá-ndá. ⁷Te ò nú sàni ñihítàhvì-ndà cunucuachi-nda nùù ñanìtnaha-nda, dandu divi ñà-jaàn ni quidá stná-ndà. Daaní, nú ñà-chinaha-ndà ñanìtnaha-nda nduá nì ñihítàhvì-ndà, dandu divi ducan ni quida-nda. ⁸Daaní, nú nì ñihítàhvì-ndà danácuàhandee stnahá ini-ndà, dandu divi ducan ni quidá ndisa stná-ndà. Te ò nú chuun nì ñihítàhvì-ndà nduú ñà-dacútàhvì-ndà ñanìtnaha-nda iñàha, dandu divi ñà-jaàn ni quidá stná-ndà, doco màdì sàhà-ñá ndanihi vaha ñèhivì-ndó. Còó. Te ò nú nì ñihítàhvì-ndà ñà-cunuù-ndà (chuun xi Dios), dandu ñà-jaàn ni quidá stná-ndà, doco vivíi-ni ni quida-ndañá. Daaní, nú chuun nì ñihítàhvì-ndà nduú ñà-cundehè ndàhvì stnaha-nda, dandu ni cúdí ini-ndà quida-nda ducán.

**Nansa ndiá icà-ndà quida-nda
nú sàni quihin-nda ichì Jesús**

⁹Nsidaa-nda, icúmí-ndá cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, doco màsà dánánì uun-nda. Te ni loho màsà cúú ini-ndà sàhà ñà-có-íá vaha. Còó; cuisì ñà-íá viì nì cúnchícùn-ndà. ¹⁰Te xiñuhu stná ñà-cuni màni stnàhà-ndà, vàchi iin-ni ñaní xínduu-nda; te siempre xiñuhu quidañuhu stnaha-nda, te ni nácóó stná-ndà ñanìtnaha-nda ni queé tñuñuhu xí mii-né, (màdì ndohó).

¹¹Màsà cúdúsán-ndá; còó. Ni cuáhandee ini-ndà quida-nda ñà-nduá quidà-ndà. Xì nsidaa

anima-ndà ni cúnúcuáchì-ndá nùù Stoho-ndà Señor. ¹²Te iin-ni ni cúdí stná ini-ndà sàhà tñundé ini ndiatu-nda nùù-yá. Te nú yáha-nda tñundoho, dandu iin-ni ni quidándéé stná ini-ndà, te nicanicuahàn nì càcàn tàhvì-ndà nùù-yá. ¹³Te nú íá ñà-nduá xiñuhu iin ñèhivì xí Dios, dandu ni chíndéé-ndánè. Te siempre ni quidánùhú-ndá nècuàchì sàà visita vehe-nda.

¹⁴Daaní, ñèhivì quidá quíní xí-ndá, ni càcàn tàhvì-ndà sàhà-né, màdì-ñá càcàn chihán-ndà diquì-né.

¹⁵Ni cúndóó díi-nda xi nècuàchì cudí inì-xi, te ò nú tñunsi ini ndoó-né, dandu stná ndohó ni cúndóó stná-ndà tñunsi ini.

¹⁶Iin-ni ni cúndóó mánì nsidaa-nda. Màsà cútúxí ini-ndà mii-nda nduu-nda mii-nda; còó. Xiñuhu ñà-cunihnu ndahvi ini-ndà. Màsà cúmfhnú ini-ndà nchichí gà-ndà. ¹⁷Te nú sàni quida quini ñèhivì xì-ndà, màsà nácánì ini-ndà naxicocuñin-ndà quida stná-ndà xì-né nacua nì quida mii-né xì-ndà. Siempre ni cuáhandee stná ini-ndà quida viì-ndà xì nsidaa ñèhivì. ¹⁸Dècuèndè ñà-nduá sàà-ndà quida-nda, ducán xiñuhu cundoo manì-ndà xì nsidanicuú-né. ¹⁹Ñani màni, màsà nàchítàcùhà-ndà ñà-nduá quidá ñèhivì xì-ndà. Nùù Dios ni ndóó nsidaájàn, vàchi dohó cachí-yà nùù tutu ì: “Cuisì yùhù icúmí nachitacùhá xì sàhà nsidaa iñàha. Nsidaa ana iníhíca, icúmí-né danáà-né quide, cachí Stoho-ndà Señor”. ²⁰Daaní, dohó cachí stná tutu ì: “Nú íá iin ana xiní ùhì xì-ndà, te xíhì-nè doco, ò xíhì-nè

tècuíí, dandu ni dácúxí-ndánê, te ni cuáha stná-ndané tècuíí coho-ne. Vàchi nú ducan ni quida-nda, dandu icúmí-nê nducahan-ne”.

²¹Màsà cuáha-nda quida stná-ndà nacua quidá nêhivì malu xì-ndà; còó. Ní quidá víi-nda xi-né, vâchi sâhájàn ñà-sàni cundee-nda nùu-né nduá.

13 Nsidaa-nda ni cúníní-ndá nècuàchì xídandacú, vâchi Dios nduú ana nì chitnùmí inì-xi cundoo ana dandacú nsidanicuú lugar. Nècuàchì icúmí cargu vichì, nùu mii-yá nì nìhì-né chuun ma. ²Ñàyùcàndùá, iin nècuàchì cahíchì ini xì autoridad, divi ley xi mii-yá nduá cahíchì stná ini-nè. Te nsidaa ana có-ndùlócò (sàhà ley mà), tnùndoho nduá icúmí-nê nìhì-né. ³Vâchi chuun xi nècuàchì dandacú, có-ndùá ñà-dayúhì xì-ndà te nú quidá víi-nda. Còó. Cuisì nècuàchì có-quidá víi icúmí-nê dayúhì-nè. Te nú có-cúní-ndà dayúhì-nèndó, dandu cuisì ñà-lá viì ni quida-nda, dandu icúmí nècuàchìmà cudìi ini-nè sàhà-ndà. ⁴Vâchi ducán queá na iin chuun xi Dios nduá quidá-né sàhà ñà-vàha xi-nda. Doco nú có-quidá víi-nda, chicá vâha ni yúhì-ndà, vâchi autoridad mà, icúmí-nê derechu dandohó-nèndó, te vâtùni quida-neà. Vâchi na ian nùu Dios xinúcuáchí-nê na dandohó-né ana có-quidá víi. ⁵Ñàyùcàndùá, xiñuhu cunini-ndané, doco màdì cuisì sàhà-ñá yúhì-ndà nìhì-ndà castigu, còó; sàhà stná ñà-màsà cúnsidá cuàchi-nda (nùu Dios). ⁶Ñà-jaàn nduá disàhà-xí chíyàhvi stná-ndà renta nùu ñuu-ndà. Vâchi autoridad xi-nda,

na ian nùu Dios xinúcuáchí-nê, te ñà-jaàn nduú chuun xi-ne.

⁷Ñàyùcàndùá, xiñuhu danáà-ndà ñà-ndùá iníhíca-ndá nùu iin iin nêhivì. Nècuàchì xícàn dîhùn sàhà ñuu-ndà, ni cuáha-ndané, xì stná nècuàchì xícàn renta. Te nsidaa ana xiñuhu quidañuhu-nda, ni cóó tnùñuhu xi-nda nùu-né. ⁸Ni-ñàha màsà cúníhíca-ndá nùu nêhivì. Doco ñà-ndùá iníhíca ndisa-nda nduú ñà-cuu ini-ndà sàhà-né. Te nú ni quida-nda ñà-jaàn, dandu ñà-sàni quida-nda cumplir nsidaa ñà-ndùá cachí ley ì nduá. ⁹Vâchi dohó cachí ley mà: màsà cáhàn-ndà xì inga ana có-ndùú nècuàchì vehe-nda, te màsà cáhni stnaha-nda, ni màsà quídacúihná-ndá; ni màsà cáhàn-ndà iin tnùhu sàhà ñanìtnaha-nda; ni màsà xího stná-ndà ñà-ndùá icúmí nècuàchìmà. Te iá gà más ñà-ndùá cachá, doco nsidaa palabra jaàn, iin cuisì palabra-ni nduá, vâchi ñà-ndùá cuní cachàmà nduú ñà-cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda. ¹⁰Te nú ducán quida-nda xi ñanìtnaha-nda, dandísá (ñà-quidá víi-nda xi-né nduá), vâchi còó dañu quidà-ndà xì-né. Ñàyùcàndùá, nú cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, dandísá ñà-sàni quida viì-ndà cumplir ley ì nduú stná.

¹¹Nsidaámà xiñuhu quida-nda, vâchi ináhá-ndá nansa vâxi tiempo vichì, meru tiempo (ñà-quida viì-ndà) nduá; ñàyùcàndùá màsà cúndóó-ndá quidámáxiní-ndà, vâchi vichì chicá sàcùyátní quivì càcu dahuun-nda, mà cuéé cuàhà gá na ian (nìsa nihnu ini-ndà) na quívì

nì xinindisa-nda mii-yá. ¹²Te vichi sà-ítúú tiempu danátnùú (Dios ini anima cuàhà nèhivì) inicutu, vèchi tiempu vichi (na xicá-né ichì) ñáa, yàchì icúmíá yàha. Ñàyùcàndùá, ni nácóó dahuun-nda nsidaa ñà-ndùú chuun xi ichì ñáa ma, te ni cútùha-nda quida-nda chuun vaha ñà-cui chindee xi-nda caca-nda ichì ndé datnúù-yàndó. ¹³Xiñuhu cacuanu vii-ndà nacua datnúù-yà ini-ndà. Te nacoo dahuun stná-ndà ñà-xíni-nda, xi-ñá quidà-ndà escándalo, te màsà cáhàn stná-ndà xì nèhivì cóni nándàhà xì-ndà. Ni màsà quidá ndevàha stná-ndà ñà-íá quini; ni màsà náâ stnahá stná-ndà, te màsà cúmbidia stnahá ini-ndà sàhà-ndà. ¹⁴Cuisì nacua nihnú ini Stoho-ndà Jesucristu, ducan ni cúníhnú stná ini-ndà, te ñà-jaàn nduá icúmí chindee xi-nda. Ni-iyuhu màsà cúníhnú ini-ndà ñà-ndùú ñà-chìcuéhè nihnú ini nèhivì ñuhiví, còtó sàà-ndà quida stná-ndà ñà-jaàn.

Màsà cuítnùhu-nda ñanìtnaha-nda

14 Dava nèhivì, mate xiníndísà stná-nè mii-yá, doco có-sàà-nè cundaà ini-ne (nansa íá nsidaa ley xi-ya). Doco ndohó, xiñuhu quidañuhu-ndané, te càhàn-ndà xì-né, doco màsà náâ-ndà xì-né sàhà ñà-có-quidá-né nacua quidá ndohó. ²Vèchi dava-nda, nsidanicuú comida xixi-nda; íá viá, cachí-ndà. Doco dava nèhivì, có-sàà-nè cundaà ini-nè, ñàyùcàndùá có-sàxí-né ni-iin cuñu, cuisì inga iñàha. ³Pues nècuàchì xixí nsidanicuú iñàha, mà váha cahìchì ini-nè iin

ñanìtnaha-ne có-sàxí cuñu. Te nècuàchì có-sàxí cuñu mà, màsà cuítnùhu-ne ñanìtnaha-ne saxí xi cuñu, vèchi iin-ni sàni ndee vaha stná nècuàchì mà nùù Dios. ⁴Vèchi nú xítñuhu tnahà-nda ducán, dandu queámà na ian quida-nda na xítñuhu-nda ana quidáchúùn nùù inga nèhivì, te (ináhá-ndá) có-queé víamà. Cuisì lamú xi nècuàchì mà icúmí cachi a quidá víi peón xi-ne, á cóo. (Ñàyùcàndùá, màsà cuítnùhu-nda inga ana xinúcuáchì nùù Dios), vèchi ádi vátùni sàà-nè quida vii-né, vèchi icúmí-yà chindee-yánè. ⁵Dava nèhivì, quivì señaladu nduá nsidacáhnú-né, doco dava ga-nè, iin-ni nihnú ini-nè nsidaa quivì ndiaá. Pues cada iin iin-nda ni cúnáhá-ndá nansa cuní-ndà quida-nda. ⁶Nècuàchì chívàha xi iin quivì señaladu, sàhà-ñá nihnú vaha ini-nè Stoho-ndà Señor nduá. Te ducání stná nècuàchì có-chívàha iin quivì señaladu, nicanicuhàn nihnú vaha stná ini-nè mii-yá. Te nècuàchì xixí nsidanicuú stná comida, nùù Stoho-ndà Señor xixí-nèà, te naquímànì stná-nèyà sàhà-ñá. Daaní, nèhivì có-xixí ndéni comida nì cui, divi nùù stná mii-yá có-xixí-nèà, doco naquímànì stná-nèyà (sàhà ñà-ndùá xixí-né). ⁷Vèchi màdì micuísì-nda ndoo-nda ñuhiví yohó, te màdì inì-ni mii-nda cachí-ndà cui-ndà. ⁸Vèchi nú itiácú-ndà ñuhiví yohó, divi nùù Stoho-ndà Señor ndoo-nda; te na sàà quivì cui-ndà, mii-yá dandacú-yá sàhà stná mà. Ñàyùcàndùá, a ducán itiácú-ndà te ò ní xihì-ndà, iin-ni nduu-nda

nèhivì xí Stoho-ndà Señor. ⁹Vàchi Cristu, divi sàhà ñà-nì sàà-yà cusahnú-yá nùù nsidaa nsii, xì stná nècuàchì itiacú, sàhà ñà-jaàn nduá nì xihì-yà, te nì natiacu-yà nì ndanchito-ya.

¹⁰Ñàyùcàndùá, mà váha cuitnùhu-nda ñanìtnaha-nda; mà váha cahíchi stnahá stná ini-ndà. Vàchi nsidanicuu-nda, icúmí-ndá màcuìta stná-ndà nùù-yá, dandu cachi-yà xì-ndà a ní quida viì-ndà, á coó. ¹¹Vàchi ducán cachí stná tutu ì ndé cáhàn Stoho-ndà Señor, cachí-yà:

Nicanicuahàn itiacùì,
ñàyùcàndùá seguru
nduá yohó cachí vichi:
icúmí nsidanicuu nèhivì
màcuìtasisi-né nùì, te cachi-nè
(divi Dios nduí).

¹²Ñàyùcàndùá, vètùnì cundaà ini-ndà, iin iin-nda icúmí-ndá nacuàha-nda cuenta nùù-yá.

Cuidadu ni cúndóó-ndá sàhà ñà-nduá quida-nda, còtó sàhà ndohó sàà iin ñanìtnaha-nda cuida cuàchi-ne

¹³Ñàyùcàndùá, màsà cuìtnùhu ga-ndà ñanìtnaha-nda. Doco iá ndisa ñà-nduá xiñuhu quida-nda: xiñuhu cundoo-nda cuidadu ñà-màdí sàhà ndohó cuida cuàchi iin ñanìtnaha-nda. ¹⁴Vàchi yùhù ináhî, còò ni-iñàha iá ñuhivì yohó nsidá cuàchi-xì inì-ni miá. Te ducán cachí stná palabra nì cachi Stoho-ndà Jesús xì-ndà. Doco nú mii-nda dacuidá cuàchi-nda iñàha, dandu na ian iá ndisa cuàcha nùù-ndà. ¹⁵Ñàyùcàndùá, nú cudúchí ini iin ñanìtnaha-nda sàhà iin ñà-nduá xixi-nda (ñà-tùxí

ini-nè cuàchi nduá), dandu màsà cúxí gá-ndà ñà-jaàn, vàchi nú ducán, dandu có-quidá víi-nda, na ian có-cúù gá ini-ndà sàhà nècuàchì mà nduá. Ñàyùcàndùá, cuidadu ni cúndóó-ndá ñà-màsà sàà ndañuhu anima iin ñanìtnaha-nda sàhà ñà-cùdîì guá ini-ndà cuxi-nda, vàchi sàhà stná nècuàchì mà nì xihì Cristu.

¹⁶Vètùnì iá nsidaa ñà-nduá quida-nda cahan-nda, doco cuidadu ni cúndóó-ndá còtó cachi iin ñanìtnaha-nda quini iá ñà-nduá quida-nda. ¹⁷Vàchi ley xi rey xi-nda Dios, có-nduá iin ley sàhà ñà-xìxì-ndà ò ñà-xihì-ndà. Còó, vàchi nùù mii-yá ñà-ndiáà ndisa nduú ñà-quida viì-ndà, xì ñà-cundoo manì-ndà, xì ñà-cudiì stná ini-ndà quida Espiritu ì xì-yá. ¹⁸Vàchi nú ñà-jaàn quida-nda, dandu divi ñà-xinúcuáchí-ndá nùù Cristu nduá, te cudîì stná ini Yua-nda Dios sàhà-ndà, dècuèndè nùù stná nèhivì icúmí-ndá ndee vaha stná-ndà.

¹⁹Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacani cuàhà ini-ndà nansa cundoo manì-ndà xì ñanìtnaha-nda, te nanducu stná-ndà nansa nacuahandee ini-ndàné. ²⁰Te (cuidadu ni cúndóó stná-ndà) sàhà ñà-nduá xixi-nda, còtó sàhàjàn dandañúhú-ndá obra xi Dios (ini anima inga nèhivì). Ináhî, iá permisú caxì-ndà, ò cuxi-nda ndéni iñàha nì cui. Doco mà váha caxì-ndàñá nú tuxí ini inga-nè nduá cuàchi, màdí sàhà ndohó cuàhandee ini-nè caxì stná-nè. ²¹Chicá vaha màsà cáxi-nda iin cuñu, ò coho-nda iin vinu, ò

ndéni iñàha nì cui nú tuxí ini iin ñanìtnaha-nda cuàchi nduá, te vihini quida stná-nè ducán ñà-mà fuerte anima-nè. ²²Mate ináhá-ndá íá vaha caxì-ndà ndéni iñàha nì cui, doco inì-ni mii-ní-ndá ni chívàha-nda ñà-jaàn, chicá vaha, dandu cuisì mii-nda xi Dios cunaha-nda sàhà-ñá.

Nú còò ni-iin duda, te ináhá-ndá màdì cuáchi nduá quida-nda, dandu nansicáhán-ndá. ²³Doco nú íá-ndà xì duda, te có-ináhá ndisa-nda a cuáchi nduá ñà-caxì-ndà iñàha, ò á coó, dandu iin falta cundua nú ni caxí-ndañá, vàchi có-xiníndísá ndisa-nda iin ñà-vaha nduá. Vàchi cunaha-nsiá, nsidaa ñà-ndùá quida-nda, te có-xiníndísá-ndá nduá iin chuun viì, dandu cuàchi cundua.

**Màsà quídá-ndá cuisì ñà-cùdì
inì-ni mii-nda, sino que ñà-cunduu
ñà-vaha xi ñanìtnaha-nda**

15 Ñàyùcàndùá, ndohó tè-sà-xiníndísá fuerte, ndiá lcà-ndà quidandee ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda nú tàñàha ga cunindísá vaha-ne. Te xiñuhu ñà-chindee stná-ndané, màdì-ñá quida-nda cuisì ñà-cùdì inì-ni mii-nda. ²Viví-ni ni quida-nda xi ñanìtnaha-nda sàhà-ñá cundua ñà-vaha xi-ne, te cundoo-ne contentu, vàchi nú ducán, dandu chicá icúmí-nê nacuahandee ini-nè. ³Vàchi ni stná Cristu, cóni quídá-yá cuisì ñà-ndùá nì cùdì inì-ni mii-yá. Vàchi dohó cachí stná nù tutu ì, (ndé cáhàn Cristu xi Yuamáni-yá), cachí-yà: “Ñà-ndùá nì canàhà nèhivì dìquì mii-ní, yùhù nì nacuida xi sidaájàn”.

⁴Cunaha-nsiá, nsidaa palabra nì tiaa nècuàchì sàhana nù tutu ì, sàhà-ñá dacuahá stná ndohó nduá, te ducán dandu chicá cutùha-nda cucumi-nda paciencia, te nacuahandee stná ini-ndà, vàchi nú ducán, dandu chicá nsinuu ini-ndà ñà-íá ndisa tnùndé ini ndiaha xi-nda. ⁵Pues divi Dios nduú ana chindéé xí-ndá quidandee ini-ndà ducán, te nacuahandee stná ini-yàndó. Ñàyùcàndùá, nù mii-yá xícàn tàhví ñà-nì cùndóó mánì nsidaa-nsiá nacua cuní Jesucristu quida-nda. ⁶Te xícàn tàhví stnáì ñà-iin-ni ni cúníhnú vaha ini nsidaa-nsiá, te iin-ni ni náquímánì stná-nsià mii-yá ana càhvi Stoho-ndà Jesucristu, divi Yuamáni-yá. ⁷Te (ináhá stná-ndà) cóni cáhìchì ini-yà ni-iin-nda. Ñàyùcàndùá, xiñuhu-ñá cahvi stnaha-nda iin-nda xi inga-ndà, dandu chicá quee tnùñuhu xí-yá.

**Nansa nì chitnùnì ini Dios
ñà-cunitnùhu nèhivì nsidanicuú
ñuu razón ndiaha xí-yá**

⁸Nsidaa palabra jaàn, ñà-yòhó nduá cuní cachà: nì quixi Cristu (ñuhivì yohó) ñà-quida-ya chuun ndiaha xí-yá sàhà raza-nsì Israel sàhà-ñá cuu ndisa ñà-ndùá nì cachi Dios xì xì-nsì sàhana, te sàhà ñà-cundaà stná ini nèhivì ñà-mà túha-ya dandahví-yàndó. ⁹Daaní, nsidaa stná nèhivì inga raza, nì indehè ndàhví stná-yà mii-né, te vichi vètùnì naquimanì stná-nèyá sàhàmà. Vàchi dohó cachí tutu ì: Icúmì naquimanì mii-ní (Dios), te cunini stná nèhivì nsidanicuú ñuu; cuàhìn

nacuatui alabanza xi-ní, te
taví tnũñuhu xí-ní.

¹⁰Daaní, nùu inga xaan xí tutu ìì
mà dohó cachí stná:

Vàtùni cudìi stná ini mii-nsiá
nèhivì nsidanicuú ñuu, nacua
cudìi ini nèhivì meru ñuu nì
nacàxin-ya.

¹¹Daaní, inga xaan dohó cachí stná:

Nsidaa mii-nsiá nècuàchì
inga ñuu, te inga raza, nì
náquímànì-nsiá Dios, te
ndanihì cahnú stná-nsià.

¹²Daaní, stná Isaías, nì tiaa stná-nè
iin palabra, te dohó cachá`:

Icúmí quesaa iin descendencia
xi Isaí, te chuun xi-ya cunduu
ñà-cusahnú-yá nùu nèhivì
nsidaa ñuu, te icúmí-nè
cahvi-ne xì-yá, nì cachi Isaías.

¹³Pues Dios nduú ana sáha
xi-nda tnũndé ini ndiaha
xi-nda; ñàyùcàndùá xicàn tàhvì
sàhà nsidaa mii-nsiá nècuàchì
xiníndísá-xí-yà ñà-nì cúndóó-nsiá
contentu, te ni yáha vaha stná-nsiá
quida-ya, dandu chicá más icúmí
coo tnũndé ini xi-nsiá quida ndudu
ìì xí Espíritu ìì xí-yá.

¹⁴Ñànì, có-ìé` xì duda sàhà-nsiá;
ináhì, vaha ndisa ini-nsià, te
cundàa vaha stná inì-nsiá (sàhà
ichì-yá), vātùni dacuahá tnahá
stná-nsià ichì váha. ¹⁵Doco nùu
tutu yohó tiaí iin palabra nùu-nsiá,
te mate ní càhàn ndeí xì-nsiá
iyuhu, doco cuisì ñà-nì dànsínúú
inì mii-nsiá (sàhà ichì-yá) nduájàn.
Vàchi (chuun quide ducán) nduá
nì ñihitáhivì` nùu-yá na ní quida-ya
gracia sàhì ¹⁶ñà-cundui iin ana
cunucuachi nùu-yá, te cacanui mahì
nèhivì nsidaa ñuu cachitnùhi xì-né

ñà-ndùu razón ndiaha xí Jesucristu.
Vàchi cuní` sàa cuàhà-né nùu-yá
na ian ni cúndúú-né promesa
dóqui` nùu-yá, dandu cudìi stná
ini-ya sàhà-né ñà-sànì nduhì stná
anima-nè nì quida Espíritu ìì.

¹⁷Vichi sàhà-ñá nì chindee
Jesucristu yùhù, ñàyùcàndùá
vātùni cudìi inì sàhà chuun xi-ya
sànì quide. ¹⁸Doco iin chuun nì
quida inga nèhivì, còò, mà càhìn
sàhámà, cuisì sàhà chuun nì
chindee-yá yùhù, te nì cachitnùhi
xì nèhivì sàhà-yá. Te cuàhà stná
ñà-ndùá nì quide, te ducán nì
xinindísá cuàhà nèhivì inga ñuu.

¹⁹Cuàhà milagru ndiaha nì quide,
xì cuàhà seña fuerte, te cuàhà gá
nì chindee stná ndudu ìì xí Espíritu
xi-ya. Ñàyùcàndùá, inicutu sàni
cachitnùhi razón ndiaha xí Cristu
ndé ñuu Jerusalén xì dècuèndé
ladu Ilírico. ²⁰Vàchi ñà-ndùá
siempre cuní` nduá cùhìn ñuu ndé
tàcùnì nèhivì palabra xi Cristu, te
cachitnùhi xì-né ñà-ndùu razón
ndiaha. Có-cùnì` cùhìn ndé sà-lá
ana quidà xì chuun ìì mà. ²¹Còò,
vàchi cuní` coo nacua cachí tutu ìì:

Nècuàchì ñuu ndé tàñáha ga
sàa razón sàhà-yá, icúmí-né
cunitnùhu-ne. Mate vichi
tàñáha ga cunini-ne palabra
mà, doco icúmí-né sàa-nè
cundaà ini-nè.

²²Cunaha-nsiá, divi sàhà
chuun jaàn tàñáha ga sàì ndé
ndoó-nsiá, mate ní cunì sàì cuàhà
xichi ni cuí. ²³Doco vichi, còò
cá chuun icúmí ladu yohó, te
sàcànì cuàì cuàhà gá cuní` sàì
nàcòtì mii-nsiá. ²⁴Ñàyùcàndùá,
quìvì quide disponer cùhìn ladu

España, dandu yàhi. Daaní, nú sàni sandoo chii-nda contentu, dandu iin ñà-vàha cundua nú ni chíndéé-nsiá yùhù ñà-naquihin tui ichì cùhìn ladu España. ²⁵Doco vichi cùhìn ñuu Jerusalén cunihi iyuhu ñà-chindee xi nèhivì xí Dios ndoo yucán. ²⁶Vàchi nèhivì ladu Macedonia xì ladu Acaya, nì nacani ini-nè nì dàcuátnáhâ-né iin ñà-chindee xi nècuàchimà, vachì dava nècuàchimà, ndahví yáha-ne. ²⁷Ñàyùcàndüá, nì cudìi ini nècuàchì xicà mà nì dàcútâhvi tnàhá-né, vachì ducán ndiá icà-né quida-ne, vachì divi nùù nèhivì ñuu Jerusalén mà nì quixi palabra vaha xiníndísâ-né, nacua mii-né, (te ducán stná nsìhùù xì nsidaa stná mii-nsiá hermanu) ndoo inga ñuu. Ñàyùcàndüá, ndiá icà-ndà chindee-nda sàhà necesidad icúmí nècuàchì ñuu Jerusalén mà.

²⁸Daaní, nú sàni dàxinui chuun nacoì ñà-ndüá nì cutahvi nècuàchimà, dandu quihin tui ichì cùhìn ladu España, te ichì mà icúmí yàha stnái ndé ndoo-nsiá. ²⁹Te nú sàni sàì, ináhì ñà-icúmí Cristu dachitu-yá anima nsidaa-nda ñà-ndiaha ìi icúmí palabra xi-ya.

³⁰Ñànì, yùhù ináhì, iin-ni nchícùn nsidaa-nda Stoho-ndà Jesucristu, te cuú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà quidá Espíritu ìi. Ñàyùcàndüá, sacúndáhvì` nùù-nsiá ñà-iin-ni ni càcàn tàhvi-nsiá sàhí nùù Dios, nacua quidá yùhù, xicàn tàhvi stnái nùù-yá. ³¹Càcàn tàhvi-nsiá sàhí ñà-nì cácuì nùù ndahà nèhivì có-xiníndísâ ndoo ñuu Judea. Daaní, sàhà chuun cùhìn ñuu Jerusalén ñà-nacoì ñà-chindee xi

nèhivì xí Dios yucán, càcàn tàhvi stná-nsiá nùù-yá sàhà ñà-nì cúdìi ini nècuàchimà sàhà ñà-ndüá cunihi cùhùn. ³²Dandísá vátùnì cudìi stná ini na sàì ndé ndoo-nsiá, nú cuní-yá sàì, te después coo chíi xì-nsiá quetatui. ³³Pues vichi ni cúndoo-nsiá xì Dios, te ni yáha vaha-nsia quida-ya. Amén.

Ñà-ndüá nì cachi Pablo na ní casàhú-nè xì nsidaa nèhivì ináhâ-nè ñuu Roma

16 Yùhù quidé recomendar doña Febe, vachì vaha ndisa-ne, na iin cùha-nda nduú-né, te nduú stná-nè iin ana xinúcuáchì nùù nèhivì xí Dios natácá ñuu-nè Cencrea. ²Ñàyùcàndüá, nacuna-nsia yehè-nsiá nùù-né nacua ndiá icà-ndà quida-nda xi nèhivì xí-yá, vachì iin-ni nchícùn stná-nè Stoho-ndà Señor. Te nú iá necesidad icúmí-nè sàhà iin chuun xi-ne, dandu chindee-nsiánè, vachì cuàhà gá sàni chindee stná-nè nèhivì dava ga, xì stná yùhù.

³Càsàhúì xì Priscila xì Aquila; nècuàchì nisa cutnahá stná xì quidá-nsí chuun xi Jesucristu nduú-né. ⁴Dècuèndè cuàhàn-nè cui stná-nè sàhí nì cúì, ñàyùcàndüá yùhù naquímánì` mii-né; te màdì cuísi yùhù, ndè stná nsidaa nèhivì cahvi xi Dios cuàhà gá ñuu, naquímánì stná-nè nècuàchimà. ⁵Te cásàhú stnái xì nsidaa gá nèhivì natácá vehe nècuàchimà cahvi xi-yá.

Daaní, cásàhú stnái xì Epeneto, vachì màni gá-nè núì; nècuàchì primeru nì xinindisa-xi Cristu ladu Acaya nduú-né. ⁶Te cásàhú

stnái xì María. Ináhí, cuàhà gá quidá nècuàchìmà chuun (xì Dios) jaàn ndé ndoó-nsiá. ⁷Te cásàhú stnái xì nècuàchì ñuì nani Andrónico xì Junias. Ndù-nè iá fama-nè nùu nsidaa gá nècuàchì apóstol. Te cunaha-nsiá, tàñáha ga sàì tenchicuìn ichì Cristu, doco sà-xiníndísâ-né mii-yá. Daaní, después iin-ni nì sandiadi stná-nsi vehecàa.

⁸Daaní, cásàhú stnái xì Amplias, vèchi iin-ni iá stná-nè nùu Stoho-ndà Señor, te cuú ndisa inì sàhà-né. ⁹Te cásàhú stnái xì Urbano, vèchi iin-ni nisa cutnahá-nsí quidá-nsí chuun xì Cristu. Daaní, cásàhú stnái xì Estaquis, vèchi màni stná nècuàchìmà nùì. ¹⁰Te cásàhú stnái xì Apeles. Iin nèhivì seguru xì Cristu nduú stná-nè. Te cásàhú stnái xì nsidaa nèhivì vehe Aristóbulo. ¹¹Daaní, cásàhú stnái xì nècuàchì ñuì nani Herodión. Te cásàhú stnái xì nsidaa nèhivì vehe Narciso xiníndísâ stná xì Stoho-ndà Señor. ¹²Daaní, cásàhú stnái xì Trifena xì Trifosa. Divi chuun xì Stoho-ndà Señor xíquida stná nècuàchìmà. Te Pérsida, cuàhà gá obra xì mii-yá quidá stná-nè, te màni cuàhà stná-nè nùu nsidaa-nda, ñàyùcàndùà cásàhú stnái xì-né. ¹³Daaní, cásàhú stnái xì Rufo. Iin nèhivì vaha ndisa xì Stoho-ndà Señor nduú stná-nè. Stná dihi Rufo, cásàhú stnái xì-né, vèchi na iin dihi míí nduú stná nècuàchìmà, cunaha-nsiá. ¹⁴Daaní, cásàhú stnái xì Asíncrito, xì Flegonte, xì Hermas, xì Patrobas, xì Hermes, xì nsidaa stná ñani-ndà ndoó vehe-ne. ¹⁵Daaní, stná Filólogo, xì Julia, xì

Nereo, xì cùha-ne, cásàhú stnái xì nsidaa-né, xì stná Olimpas xì nsidaa gá nèhivì xí Dios cutnàhà xí-né.

¹⁶Te nsidaa-nsiá, nacasàhú tnahá víi-nsiá ñà-xínduu-nsia nèhivì ìì xí mii-yá. Daaní, nsidaa nèhivì natácá cahvi xì Cristu (cuàhà ñuu ladu yohó), cásàhú stná-nè xì-nsiá.

¹⁷Yùhù sacúndáhvì` nùu-nsiá, ñáni: cuidadu ni cúndóó-nsiá sàhà nècuàchì cunì datáhnè dàva xi-nsiá, te datúcù-nènsiá iin ichì cónì dàcuàhá-nsiá. Nacoo dahuun-nsia nsidaa nècuàchìmà. ¹⁸Vèchi nèhivì quidá ducán, màdì nùu Stoho-ndà Jesucristu xinúcuáchí-né, cuisì-ní gustu sìquini xì mii-né nduá quidá-né. Vii gá cáhàn-nè, te palabra vico xichúùn-né, ñàyùcàndùà mà úhì dandahví-nè nèhivì mà-fuerte inì-xi.

¹⁹Doco mii-nsiá, sà-quidá víi-nsiá, te cuàhà gá xaan sàni xitiá stná cuentu nansa tùha-nsia cunini víi-nsiá (palabra xì Dios). Te yùhù, yáha ga cudí inì sàhájàn, doco cunì` ñà-más gá ni cúndàà vaha inì-nsia nansa quida víi-nsiá. Doco iin chuun malu, còó; ni-iyuhu có-cuní` mànihì tnùnì ini-nsiá sàhájàn. ²⁰Te Dios, yàchì icúmí-yà (cundee-yá nùu) ñà-malu na ian cuànihni-ya dìni-sí, te ndòo-sì tìxi-xi cundehè-nsiá, vèchi mii-yá, tùha-ya cuàha-yàndó paz.

Vichi ni cúcúmí-nsiá cuàhà gracia xì Stoho-ndà Jesucristu.

²¹Yohó iá stná Timoteo, iin nècuàchì cutnàhà xí` quidá-nsí chuun ìì xí-yá, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Te cásàhú stná (ùnì) nècuàchì ñuì nani Lucio, xì Jasón, xì Sosípater.

²²Yùhù nani Tercio, te nduí ana nì tiaa xi (palabra xi Pablo) nùù carta yohó, te cásàhú stnái xì nsidaa-nsiá, vàchi iin-ni xiníndísà stná-nsià Stoho-ndà Señor. (Pues vichi tucutu cachi Pablo iin palabra.)

²³Daaní, cásàhú stná Gayo xì-nsiá, nècuàchì dìvéhé-xí ndé ié`. Te divi yohó nduú stná lugar ndé natáca nèhivì cahvi xi Dios. Daaní, cásàhú stná Erasto, nècuàchì nduú tesoreru ñuu yohó; te cásàhú stná inga ñani-ndà nani Cuarto. ²⁴Vichi ni cúcúmí nsidaa-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Señor. Amén.

**Ultimo palabra xi carta yohó
ndé naquímáni Pablo mii-yá**

²⁵Vichi ni-ndáníhí cahnu-nda mii-yá. Vàtùni nacuàhandee

ini-yàndó nacua cachí razón ndiaha cachítnùhi xì nèhivì, divi palabra nì xinitnùhu-nsia sàhà Jesucristu; te divi nduú stná palabra nisa ìa dèhé caní cuà dècuèndè sàhana. ²⁶Doco vichi sàni tùi vateá, vàchi mii-yá ana itiácu nicanicuahàn, sàni dàtnùù-yà ini-ndà sàhà razón xi-ya nì tiaa nècuàchì profeta sàhana. Te vichi dandacú-yá ñà-nì cuítìà palabra mà inicitu sàhà-ñá cunitnùhu nèhivì nsidanicuú ñuu, dandu cunindisá stná-nèyà, te cunini-neyà.

²⁷Mindaa-ní míi-yâ nduú Dios, te mindaa-ní míi-yâ nduú stná ana nchichí ndisa. Te vichi sàhà Jesucristu ni náquímànì-ndàyá nicanicuahàn. Amén.